

IRAKIN TILANNE TAMMIKUUSSA 2017

1. Poliittiset olosuhteet

1.1. Poliittiset uudistukset ja oppositio

YK kehottaa Irakia valmistautumaan ISISin jälkeiseen aikaan¹ kiinnittämällä huomiota rauhaan, kansalliseen sovintoon, hyvään hallintoon, lakiin ja järjestykseen samoin kuin Mosulin kaupungin ja Nineven läänin hallintaa koskevaa poliittiseen ratkaisuun.² Kamppailussa ISISiä vastaan Irakin armeija ja kurdien peshmergat ovat taistelleet ensi kertaa yhdessä vuosikymmeniin, ja yhteistyö on sujunut hyvin.³ Shiiojen perustamien PMU-militioiden⁴ rinnalla taistelee Keski-Irakin lääneissä sunnalaisia militioita, joiden vahvuudeksi on arvioitu noin 30 000.⁵

Irakin presidentti Fuad Masum, puoluejohtajien ryhmä ja Irakin parlamentin puhemies Salim al-Juburi sukkuloivat pitkin vuotta 2016 eri poliittisten ryhmien välillä niiden suhteiden parantamiseksi sekä ratkoivat Bagdadin ja Irakin Kurdistanin välisiä kiistoja.⁶

Poliittiset kiistat dominoivat vuoden 2016 keskustelua.⁷ Irakin sunneilla ei ole yhtenäistä visiota asemastaan ja tulevaisuudestaan Irakissa. He pelkäävät poliittista marginalisoitumista, ja heidän haasteenaan on ISIS-konfliktin aikana vaurioita kärsineiden kotialueidensa jälleenrakentaminen.⁸ Irakin Kurdistanin puolueet ovat keskenään riidoissa.⁹ Irakin shiiapuolueet taas ovat tiivistäneet rivejään syksyllä 2016.¹⁰ Eri väestöryhmien yhteistyössä ISISiä vastaan suorittamien sotilasoperaatioiden toivotaan yhdistävän irakilaisia kansallisen sovinnon taakse.¹¹

Irakin pääministeri Haider al-Abadi on jatkanut poliittisia uudistuksia.¹² Hän on halunnut erottaa uskontokunnan tai etnisyyden perusteella nimitettyjä ministereitä ja nimittää heidän tilalleen teknokraatteja.¹³ Irakin parlamentti hyväksyi 15.8. viisi teknokraattia ministereiksi.¹⁴ YK tukee Abadin pyrkimyksiä ja ministerinimityksiä, joilla tähdätään parempaan hallintoon ja peruspalveluiden parantamiseen.¹⁵

¹ Tällä tarkoitetaan tässä raportissa aikaa, jolloin ISIS ei enää hallinnoi laajoja maa-alueita Irakissa.

² UN Security Council 25.10.2016, s. 15.

³ Niqash 10.11.2016 (b).

⁴ PMU-militioihin (Hashd al-Shaabi, engl. Popular Mobilization Units/ Popular Mobilization Forces) kuuluu pääasiassa shiiamilitioita, sekä muiden kansanryhmien kuten sunniarabien, kristittyjen ja turkmeenien joukkoja.

⁵ Foreign Policy 16.11.2016.

⁶ UN Security Council 25.10.2016, s. 2.

⁷ UN Security Council 5.7.2016, s. 2-3.

⁸ The Washington Institute for Near East Policy 11.8.2016.

⁹ The Washington Post 27.11.2016.

¹⁰ Al Monitor 13.10.2016, Stratfor 19.10.2016.

¹¹ UN Security Council 5.7.2016, s. 15, The Washington Institute 17.11.2016.

¹² UN Security Council 5.7.2016, s. 13.

¹³ Niqash 21.4.2016.

¹⁴ Öljyministeri, kuljetusministeri, vesiasioiden ministeri, korkeakoulutuksen ja tieteellisen tutkimuksen ministeri ja rakennus- ja asuntonministeri.

¹⁵ UN Security Council 5.7.2016, s. 13; ISW 15.8.2016.

Pääministeri Abadin uudistuksia on kuitenkin vastustettu laajalla rintamalla. Eri ryhmät pelkäävät menettävänsä etuoikeuksiaan teknokraattien nimitysten myötä.¹⁶ Valtapuolueet ovat tottuneet jakamaan ministerinsalkkuja eräänlaisen kiintiösopimuksen mukaisesti shiiojen, sunnien ja kurdien¹⁷ kesken. Vakiintuneet puolueet ovat hyötynneet dominoimiensa ministeriöiden pyörittämisestä, usein korruption leimaamista projekteista. Uusien teknokraattiministerien on ollut tarkoitus panna piste väärinkäytöksille ja ryhtyä säästötoimenpiteisiin.¹⁸

Irakin entinen, autoritaarinen pääministeri Nuri al-Maliki on pitkään pyrkinyt horjuttamaan nykyisen pääministerin valtaa.¹⁹ Hän kertoikin BBC:n haastattelussa heinäkuussa olevansa halukas palaamaan pääministeriksi jos niin toivotaan.²⁰ Hänen taustallaan toimii huhtikuussa 2016 perustettu oppositioblokki reformirintama.²¹ Toinenkin entinen pääministeri, shiialainen Iyad Allawi on hakenut poliittista nostetta reformirintaman kautta.²²

Reformirintaman toiminta on vaikeuttanut shiipuolueiden yhteistyötä. Heikentääkseen reformirintamaa shiitit valitsivat National Alliance-puoluekoalition johtajaksi ISClä johtavan Ammar al-Hakimin, Nuri al-Malikin ehdokkaan sijaan. Amerikkalaisen tutkimuslaitoksen Institute for the Study of War (ISW) mukaan Iran olisi vaikuttanut valintaan, koska se halusi vakauttaa Irakin shiipuolueiden välejä. Irakin sunnit ja kurdit, joilla on karvaita muistoja Nuri al-Malikin valtakaudesta, kiittelivät valintaa.²³

Irakin kurdit ovat pelänneet, että teknokraattien nimittäminen hallitukseen heikentäisi Irakin Kurdistanin vaikutusvaltaa Bagdadissa.²⁴ Konkreettinen osoitus ministerinimityksiin liittyvistä jännitteistä saatiin kun tuntemattomat asemiehet hyökkäsivät uuden rakennus- ja asuntonministerin Ann Nafaa Awsein kotiin 5.9. ja tuhosivat omaisuutta.²⁵

Pääministeri Abadi lakkautti elokuussa 2015 varapresidenttien virat. Virkojen lopettamisen taustalla oli osaltaan se, että entinen pääministeri ja myöhemmin varapresidenttinä toiminut Nuri al-Maliki oli noussut haastamaan pääministeri Abadin valtaa.²⁶ Lokakuussa 2016 oikeus perui varapresidenttien lakkautuksen sillä perusteella että lakkautus oli perustuslain vastainen.²⁷

Huhtikuussa 2016 kansanedustajat äänestivät korruptiosta syytetyn parlamentin puhemiehen Salim al-Juburin erosta. Merkittävää kiistassa oli se, että molemmilla puolilla oli sunneja, shiioja ja kurdeja. Kiista ei siis ollut leimallisesti sektaarinen.²⁸ Salim al-Juburi kuitenkin säilytti paikkansa koska parlamentin ei katsottu olevan äänestyksen aikaan päätösvaltainen.²⁹

1.2. Irakin turvallisuusjoukkojen moninaisuus, PMU-militioiden asema

ISISin jälkeistä aikaa pohdittaessa huolta aiheuttaa Irakin turvallisuusjoukkojen moninaisuus. Irakissa toimii muun muassa vakinainen armeija, peshmerga, PMU-militioita ja sunnijoukkoja, joihin luettiin heinäkuussa ainakin erilaiset heimojoukot Anbarin, Nineven ja Salah al-Dinin lääneissä

¹⁶ Niqash 21.4.2016.

¹⁷ Tässä raportissa termillä sunni tarkoitetaan sunniarabeja ja termillä shiia tarkoitetaan shiia-arabeja. Myös kurdien ja joidenkin Irakin pienempien vähemmistöryhmien kuten turkmeenien keskuudessa on sekä sunneja että shiioja.

¹⁸ Al Monitor 5.9.2016, The Washington Institute for Near East Policy, January 2017.

¹⁹ Middle East Eye 16.4.2016.

²⁰ The New York Times 4.7.2016.

²¹ ISW 6.5.2016.

²² ISW 8.6.2016.

²³ ISW 6.9.2016.

²⁴ ISW 21.5.2016.

²⁵ Al Monitor 5.9.2016.

²⁶ CRS 16.9.2015.

²⁷ Al Monitor 10.10.2016 (a).

²⁸ Niqash 21.4.2016.

²⁹ ISW 25.5.2016.

sekä Nineven läänin entisen kuvernöörin johtamat joukot. Yhteinen vihollinen ISIS on tähän mennessä siivittänyt joukkoja yhteistoimintaan, mutta turvallisuusjoukkojen liiton uskotaan heikentyvän sen jälkeen kun ISISin hallinto on kaadettu. Irakin hallituksen haasteena on pitää erilaiset joukot kurissa tässä tilanteessa.³⁰

Shiia- ja sunnijoukkojen välisten jännitteiden lisäksi sunnijoukkojen keskinäisiä konflikteja pelätään.³¹ Kurdijoukot pelkäävät joutuvansa konfliktiin PMU-militioiden kanssa sen jälkeen kun ISIS on kaadettu.³²

Pääministeri Haider al-Abadi julkaisi heinä-elokuun vaihteessa asiakirjan, jolla pyrittiin saamaan PMU-militioita tarkempaan valvontaan. Asiakirjassa painotettiin että pääministeri on Irakin asevoimien ylikomentaja, ja että PMU-militiat noudattavat Irakin sotilaslainsäädäntöä. Asiakirjan mukaan PMU-militioiden johtajien ei myöskään tulisi osallistua politiikkaan.³³

Irakin vaalikomissio ilmoitti 23.8. että se ei salli PMU-militioiden rekisteröityä vaaleihin koska laki poliittisista puolueista ei salli sitä, että rekisteröidyillä tahoilla on liitoksia aseellisiin ryhmiin. Vaalikomissio ei kuitenkaan ottanut kantaa sellaisiin shiimilitioihin, joita edustavia henkilöitä on jo politiikassa mukana (esim. Badrin organisaatio, Asaib Ahl al-Haq) tai sellaisiin puolueisiin, joiden taustalla toimii aseellinen militia (esim. sadristien Saraya al-Salam).³⁴ Irakin suurilla puolueilla on yleensä myös aseellinen siipi tai muu liitos aseellisiin ryhmiin.³⁵

PMU-militiat katsovat että niiden kokemat kärsimykset taistelussa ISISiä vastaan tulisi palkita mahdollisuudella osallistua poliittiseen päätöksentekoon.³⁶ PMU-militiat ovat halukkaita muuntumaan enenevässä määrin poliittisiksi organisaatioiksi, Libanonin Hezbollahin mallin mukaisesti.³⁷ PMU-militiat ovat tätä silmällä pitäen esimerkiksi antaneet yliopistoissa koulutusta ja luoneet opiskelijoista jonkinlaisia siviilikaarteja.³⁸ Osa militioiden päälliköistä on jo mukana politiikassa, esimerkiksi Badrin organisaation johtaja Hadi al-Amiri on entinen kuljetusministeri.³⁹

Shiimilitioiden välillä aiheuttaa jännitteitä se, että osa niistä osoittaa lojaaliuttaan Irakin hallituksen lisäksi Iranille, kun taas osa on pikemminkin irakilaiskansallisia. Noin 20 PMU-militiaa on Iranin tukemia ja vahvasti aseistettuja (mm. Badrin organisaatio, Asaib Ahl al-Haq, Kataib Hezbollah, Sayed al-Shuhada). Näiden militioiden joukkoja taistelee sekä Irakissa että Syyriassa ja ne ovat kertoneet aikovansa jatkaa taistelua Syyriassa ISISin kaaduttua Irakissa.⁴⁰ Syyrian Aleppossa on viime aikoina taistellut noin 5000 irakilaista shiitaistelijaa, joista suurin osa kuuluu Harakat al-Nujaba nimiseen militiaan.⁴¹

Uskonjohtaja Ali al-Sistania tukevat, moskeijoihin liitoksissa olevat shiimilitiat⁴² ovat pikemminkin lojaaleja Irakin hallitukselle. Nämä prikaatit ovat huonommin aseistettuja kuin Iranista apua saavat militiat. Lisäksi on militioita kuten Saraya al-Salam, jotka ovat lojaaleja lähinnä omalle puolueelleen.⁴³

³⁰ Al Monitor 21.7.2016 (a), RFE/RL 8.11.2016.

³¹ Al Monitor 21.7.2016 (a), RFE/RL 8.11.2016.

³² Al Monitor 18.8.2016 (a).

³³ Niqash 4.8.2016.

³⁴ Al Monitor 2.9.2016.

³⁵ Niqash 7.7.2016.

³⁶ Al Monitor 2.9.2016.

³⁷ The Washington Institute for Near East Policy 10.11.2016.

³⁸ Al Monitor 21.11.2016 (a).

³⁹ Niqash 4.8.2016.

⁴⁰ Niqash 4.8.2016, Al Monitor 18.8.2016 (b), blogi Musings on Iraq 30.10.2016, The Long War Journal 23.11.2016.

⁴¹ The Long War Journal 4.11.2016.

⁴² Näitä ovat ainakin Ali al-Akbarin prikaatit, Abbasiyan moskeijan prikaatit, Husseiniyan moskeijan prikaatit.

⁴³ Niqash 4.8.2016.

Irakin parlamentti hyväksyi 26.11. PMU-militiat legitimoivan lain. Laki takaa, ettei PMU-militioita eli Hashd al-Shaabia lopeteta ISISin kaatumisen jälkeen. Laki säättää komissiosta, joka hallinnoi militioita ja antaa kriteerit täyttävälle militioille Irakin turvallisuusjoukkoja vastaavat oikeudet ja taloudellisen tuen. Yksittäisten taistelijoiden on lain mukaan mahdollista saada palkkaa ja eläkettä.⁴⁴

Sunnipuolueet ilmaisivat vastustuksensa laille peläten sen suosivan shiipainotteisia militioita, ja ilmoittivat lain vaikeuttavan kansalliseen sovintoon pyrkimistä.⁴⁵ Tutkimuslaitos ISW arvioi, että laki voi suosia etenkin Iranin tukemia shiimilitioita.⁴⁶ Iranin hengellinen johtaja Ali Khamenei ylisti PMU-militioita tavattuun joulukuussa lakia tukeneen National Alliance-koalition johtajan Ammar al-Hakimin.⁴⁷

Laki voi hyödyttää myös sunneja jos sunnien perustamat paikalliset militiat hyväksytään lain piiriin. Shiipuolueet olivat aikaisemmin estäneet sunnien ehdottaman, uutta kansalliskaartia koskevan lain voimaantulon. Kansalliskaarti olisi koostunut monista paikallisista aseellisista ryhmistä Irakin eri alueilla.⁴⁸ Uusi laki voi legitimoida myös peshmergan eli kurdiarmeijan rinnalla kiistellyillä alueilla taistelleita mutta peshmergaan kuulumattomia kurdijoukkoja ja vähemmistöjen kuten kristittyjen aseellisia ryhmiä.⁴⁹

Sunniheimot ovat taistelleet Irakin armeijan ja shiimilitioiden rinnalla ISISiä vastaan monella paikkakunnalla, esimerkiksi Anbarin läänin Fallujan, Hadithan, Ramadin ja Baghdadiyan alueilla.⁵⁰ Monissa shiiojen dominoimissa militioissa on osa joukoista sunneja. Esimerkiksi Kerbalan kaupungissa sijaitsevan Imaami Husseinin moskeijan ylläpitämisen ja puolustusministeriön tukeman Ali al-Akbarin prikaatin taistelijoista noin 20 % oli toukokuussa 2016 sunneja ja samankaltaisessa Abbasin divisioonassa sunneja oli 10 %.⁵¹

Monet sunnitaistelijat kuuluivat aiemmin sunnien kodinturvajoukkoihin (sahwa). Sunnit pelkäävät ettei sahwa-joukkoja enää yritetä aktivoida, ja että myös ISISiä vastaan taistelleet heimot joutuvat turvallisuusjoukkojen silmätikuksi.⁵² Toisaalta aseellisten ryhmien määrä on moninaistunut muun muassa Anbarin läänissä, paikallisten sunniheimojen perustettua omia militioitaan. Ilmiö muistuttaa vanhaa sahwa-liikettä, joskaan uusia militioita ei johdeta keskitetysti.⁵³

Anbarin läänin jopa kymmenien tuhansien miesvahvuuden omaavilla heimomilitioilla on lukuisia omia tarkastuspisteitä armeijan tarkastuspisteiden lisäksi. Heimomilitiat paikkaavat puutteellisia turvallisuusjoukkoja ja toimivat vastavoimana shiimilitioille. Heimot kilpailevat myös keskinäisestä vaikutusvallasta perustamalla omia militioitaan ja havittelevat taloudellista hyötyä valtion aseellisille ryhmille maksamista tuista. Anbarin läänin turvallisuuskomitean mielestä hallintoon väljästi liitoksissa olevat militiat aiheuttavat myös hämmennystä ja pelkoa ihmisten mielissä.⁵⁴

⁴⁴ ISW 1.12.2016, Niqash 1.12.2016.

⁴⁵ ISW 1.12.2016, Al Monitor 22.12.2016.

⁴⁶ ISW 1.12.2016.

⁴⁷ The Long War Journal 17.12.2016.

⁴⁸ ISW 1.12.2016, Niqash 1.12.2016.

⁴⁹ Niqash 1.12.2016.

⁵⁰ Niqash 14.4.2016 (a), 31.5.2016.

⁵¹ The National Interest 23.5.2016.

⁵² Niqash 14.4.2016 (a).

⁵³ Niqash 30.11.2016.

⁵⁴ Niqash 30.11.2016.

1.3. Lainsäädäntöä

Irakin kansalliselle sovinnolle merkittäviä lakiehdotuksia on ollut jäissä pitkään. Näitä ovat ainakin kansalliskaarta koskeva laki, öljy- ja kaasulaki, Irakin korkeinta oikeutta koskeva laki ja federaationeuvoston perustamista koskeva laki.⁵⁵

Hallitusohjelman mukaisesti hyväksyttiin 30.7. Baath-puolueen kieltävä laki. Laki kieltää myös muut puolueet tai ryhmät jotka ylistävät tai edistävät rasismia, terrorismia, takfir-ideologiaa⁵⁶ tai sektaarisia puhdistuksia.⁵⁷

Irakin Kurdistanissa laki ei ole johtanut toimenpiteisiin, vaikka kaikissa pääpuolueissa on entisiä baathilaisia. Entiset baathilaiset ja heidän tukijansa armahdettiin Irakin Kurdistanissa jo 1992. Irakin Kurdistaniin on myös paennut entisiä baathilaisia muualta Irakista.⁵⁸

Yleinen armahduslaki koskien vuodesta 2003 lähtien vangittuja henkilöitä hyväksyttiin hallitusohjelman mukaisesti 25.8. Irakin parlamentissa äänin 250-78. Lain perusteella voidaan armahtaa vähäisemmistä rikoksista tuomittuja ihmisiä mutta ei sellaisia henkilöitä, joiden toiminta on johtanut jonkun kuolemaan tai vammautumiseen. Laki antaa myös mahdollisuuden uuteen oikeudenkäyntiin tai tutkintaan tapauksissa, joissa henkilö on tuomittu salaisten informanttien todistuksen perusteella tai henkilön tunnustus on saatu pakottamalla/ kidutuksella.⁵⁹

Sunnipuolueet tukivat pääsääntöisesti lakia jonka on katsottu auttavan monia takavuosina, etenkin pääministeri Nuri al-Malikin valtakaudella vangittuja sunneja. Eräät armahduslakia vastustaneet shiiapoliitikot taas ovat pelänneet, että lain varjolla vapautettaisiin myös terroritekoihin syyllistyneitä (sunnii)vankeja.⁶⁰ YK on kiitellyt Baath-puolueen vastaisen lain ja armahduslain voimaantuloa, ja katsoo lakien olevan linjassa hallitusohjelman kanssa.⁶¹

1.4. Itsehallintohaaveita

Eri ryhmillä on haaveita itsehallinnosta ISISin jälkeisellä ajalla. Sunnipuolue IIP ja entinen Nineven läänin kuvernööri Atheel al-Nujaifi ovat vaatineet Irakin sunneille itsehallintoaluetta. Toiset sunnitahot kuten parlamentin Iraqiya-blokki ovat sitä mieltä, ettei itsehallintoalueella olisi poliittisia tai taloudellisia selviytymisen edellytyksiä. Jotkut sunneista toivoisivat itsehallintoaluetta Anbarin läänin, toiset taas Nineven läänin.⁶² Jotkut sunniheimot ovat ehdottaneet Anbarin läänin jakoa kahteen osaan, sillä ajatuksella että Falluja, jossa on ollut merkittävästi ISISin kannatusta, jäisi rajan toiselle puolelle.⁶³

Kirkukin läänin kuvernööri Najmaldin Karim on esittänyt, että Kirkukin lääni voisi olla Irakin Kurdistanin tapaan autonominen alue ja/tai ajan mittaan osa Irakin Kurdistania. Irakin Kurdistaniin liittyessään se kuitenkin säilyttäisi jonkinlaisen erityisaseman koska Kirkukissa asuu kurdien lisäksi arabeja ja turkmeeneja.⁶⁴

Vähemmistöjen edustajat ovat toivoneet, että perustuslain 125 pykälän perusteella luotaisiin vähemmistöille itsehallintoalueita kiistellyille alueille, muun muassa Nineven läänissä. Tämä ehkä-

⁵⁵ Niqash 12.5.2016.

⁵⁶ Oppi jonka mukaan islamistit ovat julistaneet uskonnollisten yhteisöjen jäseniä uskottomaksi.

⁵⁷ UN Security Council 25.10.2016, s. 1.

⁵⁸ Al Monitor 19.8.2016.

⁵⁹ Al Monitor 30.8.2016, UN Security Council 25.10.2016, s. 1-2.

⁶⁰ Al Monitor 30.8.2016, UN Security Council 25.10.2016, s. 1-2.

⁶¹ UN Security Council 25.10.2016, s. 15.

⁶² Niqash 14.4.2016 (b).

⁶³ The Washington Institute for Near East Policy 11.8.2016.

⁶⁴ Al Jazeera 18.9.2016, Rudaw 5.12.2016.

sisi heidän mielestään uusia konflikteja.⁶⁵ Monien jesidien mielestä heihin ISISin toimesta kohdistunut kansanmurha on perusteena jesidien autonomisen alueen perustamiselle.⁶⁶ Nineven lääniin on ehdotettu autonomisia alueita myös kristityille, turkmeeneille, sunneille ja shiioille.⁶⁷

Vähemmistöjen mielestä kurdit ja arabit ovat kiinnostuneempia kiistelyjen alueiden hallinnasta kuin esimerkiksi ISISin jesidejä kohtaan suorittaman kansanmurhan virallisesta tunnustamisesta.⁶⁸ Kurdien valtapuolue KDP:tä taas kiinnostaa Nineven lääni sen öljyvarojen ja viljelysmaiden vuoksi.⁶⁹ Eri alueiden itsehallintohaaveet eivät saane helposti Bagdadin tai ulkomaiden tukea.⁷⁰ Pienemmät vähemmistöt kuten bahait, kakait, zarathustralaiset ja afrikkalaisperäiset irakilaiset ovat toivoneet ainakin vähemmistöasemansa virallista tunnustamista.⁷¹

1.5. Korruption vastaiset toimet

Irakin hallitus on jatkanut korruption-vastaisia toimia. Korruptiosta syytetty puolustusministeri Khalid al-Obeidi sai lähtöpassin 25.8. parlamentin annettua hänelle epäluottamuslauseen äänin 142-102.⁷² Khalid al-Obeidi syytti korruptiosta myös muita poliitikoita, etenkin parlamentin puhemiestä Salim al-Juburia myös korruptiosta. Parlamentin puhemies sai kuitenkin pitää paikkansa. Korruptiosta syytetty talousministeri Hoshyar Zebari erosi 21.9. saatuaan epäluottamuslauseen parlamentilta. Hän aikoi viedä erottamisensa korkeimpaan oikeuteen. Pääministeri Haider al-Abadi katsoi parlamentin ylittäneen valtuutensa Hoshyar Zebarin asiassa.⁷³

Irakin parlamentti on hyväksynyt lain komiteasta, joka tutkii rajan yli tuotavien tuotteiden verotukseen liittyviä ongelmia. Raja- ja tullivirkailijoiden korruption vuoksi valtio on menettänyt merkittäviä verotuloja, kun tuotteiden veroastetta on alennettu lahjuksia vastaan.⁷⁴ Irakin korruption vastainen komissio esitti elokuussa, että poliittiset puolueet sulkisivat niihin liitoksissa olevat taloudelliset komiteat, jotka koordinoivat eri ministeriöiden ja liikemiesten välisiä sopimuksia.⁷⁵

1.6. Irakin parlamentin toiminta

Irakin parlamentti, jota eri ryhmät ovat boikotoineet, jatkoi toimintaansa komiteatasolla 10.5.2016. Parlamentti kokoontui päätösvaltaisena 29.5. hyväksyäkseen Fallujan kaupungin valtaamiseksi tähtäävän sotilasoperaation. Tähän päätökseen saatiin mukaan myös parlamenttia boikotoineita kurdikansanedustajia. Kurdiministerit jatkoivat toimintaansa Irakin hallituksessa 7.6.⁷⁶ Kurdipuolueiden sisäisten erimielisyyksien vuoksi kurdit eivät toimi Irakin parlamentissa enää yhtenäisenä ryhmänä.⁷⁷

Parlamentin 328 kansanedustajasta oli koolla 180 heinäkuun loppupuolella. Sadristien puolue Ahrar kertoi boikotoivansa parlamenttia paitsi silloin kun säädettiin merkittäviä lakeja.⁷⁸ Sadristit ja muut shiipuolueet lähentyivät lokakuussa keskenään ja pääministeri Haider al-Abadiin nähden. Puolueet haluavat saada näkyvyyttä kun ISIS kukistetaan. Tämä vahvistaisi puolueiden asemaa

⁶⁵ Al Monitor 14.8.2016.

⁶⁶ Al Monitor 11.11.2016.

⁶⁷ Al Jazeera 18.9.2016, Al Monitor 20.9.2016, Niqash 12.10.2016, Al Monitor 1.11.2016 (a).

⁶⁸ Al Monitor 14.8.2016.

⁶⁹ Al Monitor 16.8.2016.

⁷⁰ Al Jazeera 18.9.2016.

⁷¹ Al Monitor 14.8.2016.

⁷² RFE/RL 25.8.2016, UN Security Council 25.10.2016, s. 1.

⁷³ UN Security Council 25.10.2016, s. 1.

⁷⁴ Al Monitor 21.10.2016.

⁷⁵ Al Monitor 25.9.2016.

⁷⁶ ISW 8.6.2016, UN Security Council 5.7.2016, s. 3.

⁷⁷ ISW 8.6.2016.

⁷⁸ Al Monitor 20.7.2016.

vuoden 2018 vaaleissa. Shiipuolueet pyrkivät myös tiivistämään rivejä valmistautuessaan joltamaan ISISin jälkeistä Irakia. Iran on myös ollut tässä taustavaikuttajana.⁷⁹

Irakin parlamentti kielsi yllättäen kaikkien alkoholijuomien valmistuksen, tuonnin ja myynnin Irakissa 23.10.2016. Lain rikkojille määrätään vähintään 10 miljoonan dinaarin (noin 8100 €) sakot. Alkoholien kieltäminen on herättänyt kysymyksiä valtion ja uskonnon suhteesta ja poliittisen islamin vahvistumisesta Irakissa. Huomiota herätti myös se, että alkoholi kiellettiin samana päivänä kun Bagdadissa pidettiin kansainvälisen islamilaisen heräämisen ylimmän neuvoston 9. kokous. Kokouksen puheenjohtajana toimi Iranin hengellisen johtajan Ali Khamenein edustaja Ali Akbar Velayati. Järjestäytyneen rikollisuuden pelätään vahvistuvan jos alkoholin myynti siirtyy kokonaisuudessaan mustaan pörssiin. Vaikutusvaltaiset poliittiset puolueet ja niihin liitoksissa olevat aseelliset militiat saavat jo ennestään tuloja baareista, yökerhoista ja kasinoista.⁸⁰

1.7. Hallituksen vastaiset mielenosoitukset

Hallituksen vastaiset mielenosoitukset, joissa on vaadittu hallinnon uudistuksia, parempia peruspalveluita ja korruption vastaisia toimia, jatkuivat kesällä ja syksyllä 2016. Shiija johtaja Muqtada al-Sadria kannattavat mielenosoittajat eli sadristit, jotka ovat vaatineet hallinnon uudistusten nopeuttamista, asettuivat mielenosoitusliikkeen johtoon keväällä 2016.⁸¹

Mielenosoitukset kärjistyivät 30.4. jolloin tuhannet sadristit tunkeutuivat Bagdadin vihreällä vyöhykkeellä hallintorakennuksiin, muun muassa parlamenttiin. Mielenosoittajat tunkeutuivat uudelleen vihreälle vyöhykkeelle ja pääministerin toimistoon 20.5. Turvallisuusjoukkojen ampuessa väkijoukkoon neljä mielenosoittajaa sai surmansa ja moni loukkaantui.⁸²

Kurdipuolueet boikotoivat väliaikaisesti Irakin parlamenttia koska parlamentin varapuhemiestä ja muita kurdikansanedustajia oli pahoinpidelty kun mielenosoittajat tunkeutuivat parlamenttiin 30.4. Myös kurdikansanedustaja Ala Talabani, jonka setä Jalal Talabani on Irakin entinen presidentti, oli joutunut uhkaavaan tilanteeseen mielenosoituksen vuoksi. Irakin parlamentin toiminta keskeytyi mielenosoituksen jälkeen.⁸³

Sadristit hyökkäsivät useiden kilpailevien shiipuolueiden⁸⁴ toimistoihin kesäkuun toisella viikolla Bagdadissa ja Etelä-Irakissa. Sadristien mielestä kyseiset puolueet vastustivat hallinnon uudistuksia.⁸⁵ Muqtada al-Sadrin Ramadanin jälkeen koolle kutsumaan miljoonan miehen marssiin osallistui 15.7. viranomaisten ja muiden puolueiden huojennukseksi "vain" noin 50 000-70 000 ihmistä.⁸⁶ Sadristien mielenosoitukset jatkuivat syksyllä.⁸⁷

Irakin pääministeri Haider al-Abadi järjesti suuren Irakin armeijan ja PMU-militioiden voiton paraatin 14.7. Bagdadin Tahririn aukiolla. Paraatissa juhlittiin ISISiä vastaan saatuja voittoja. Paraatin tulkittiin samalla olevan varoitus suurta mielenilmausta seuraavalle päivälle suunnitelleille sadristeille.⁸⁸

⁷⁹ Al Monitor 13.10.2016, 1.11.2016 (b).

⁸⁰ Al Monitor 1.11.2016 (b).

⁸¹ blogi Musings on Iraq 30.5.2016.

⁸² UN Security Council 5.7.2016, s. 1; The Daily Herald 2.5.2016, ISW 24.5.2016.

⁸³ ISW 10.5.2016, Niqash 12.5.2016 ja 26.5.2016.

⁸⁴ Ainakin Dawa, Badr, ISCI, Fadhila, reformirintama.

⁸⁵ Stratfor 11.6.2016, blogi Musings on Iraq 21.6.2016, UN Security Council 5.7.2016, s. 2.

⁸⁶ blogi Musings on Iraq 21.6.2016, UN Security Council 25.10.2016, s. 2.

⁸⁷ Stratfor 4.9.2016.

⁸⁸ RFE/RL 15.7.2016, Al Monitor 20.7.2016.

Myös Irakin Kurdistanissa on osoitettu mieltä hallintoa vastaan. Suleimaniassa oli loppuvuodesta kouluja ja virastoja suljettuna palkkakatkosten vuoksi.⁸⁹ Opettajat osoittivat mieltään, ja kahden mielenosoituksen johtaneiden opettajien autot poltettiin marraskuun lopulla. Joihinkin opettajiin on kohdistunut tappouhkauksia mielenosoitusten vuoksi.⁹⁰

YK kehottaa Irakia takaamaan ilmaisun- ja kokoontumisvapaudet ja laatimaan vahvaa lainsäädäntöä näiden oikeuksien turvaksi. Viranomaisia ja yleisöä tulisi myös kouluttaa rauhanomaisiin kokoontumisiin liittyvistä oikeuksista.⁹¹

1.8. Irakin Kurdistanin politiikka

Irakin Kurdistanissa valtapuolueet ovat ajautuneet enenevässä määrin erilleen. PUK- ja Gorran-puolueet allekirjoittivat poliittisen yhteistyösopimuksen 17.5. Sopimus vahvisti kumpaakin puoluetta, jotka pystyvät yhdessä haastamaan KDP-puolueen valtaa. Irakin Kurdistanin parlamentissa PUK:lla ja Gorranilla oli 42 paikkaa KDP:n 38:aa vastaan.⁹² PUK ja Gorran päättivät 10.9. muodostaa myös yhteisen blokin Irakin parlamentissa.⁹³ Aikaisemmin kaikki kurdipuolueet ovat toimineet yhtenäisenä blokkina Bagdadissa, vaikka ovat Irakin Kurdistanissa olleet riitaisia.⁹⁴ PUK ja Gorran ovat KDP:tä lähempänä Irakin shiiavoittoista hallitusta eikä Irakin Kurdistanin itsenäisyys ole niille yhtä ajankohtainen asia kuin KDP:lle.⁹⁵ KDP saa tukea Turkista, PUK taas Iranista.⁹⁶

Kurdipuolueiden yhtenäisyyden hajoaminen Irakin parlamentissa nähtiin käytännössä, kun Irakin parlamentti äänesti KDP-puolueeseen kuuluvaan talousministeri Hoshyar Zebariin kohdistuvasta epäluottamuslauseesta syyskuussa. Kurdipuolueista vain KDP äänesti epäluottamuslausetta vastaan.⁹⁷ Irakin PMU-militioita koskevasta laista marraskuussa päätettäessä PUK:n kansanedustajat äänestivät lain puolesta mutta moni KDP:n kansanedustaja vastaan.⁹⁸

PUK ja Gorran ovat vaatineet, että Irakin Kurdistanin presidentti valittaisiin alueparlamentin toimesta, kun taas KDP haluaa suoraa kansanvaalia. Nykyinen presidentti Masud Barzani edustaa KDP:tä, ja hän toimii Irakin Kurdistanin presidenttinä epävirallisella ja kiistellyllä jatkoajalla.⁹⁹ KDP julisti 18.5. että PUK:n ja Gorranin sopimus vaikeuttaisi Irakin Kurdistanin tilannetta.¹⁰⁰ Liittoutumalla PUK:n kanssa Gorranin katsotaan tunnustaneen epäonnistumisen demokraattisten uudistusten ajamisessa Irakin Kurdistanissa silloin kun se toimi oppositiopuolueena.¹⁰¹

KDP:llä on tulehtuneet välit erityisesti Gorraniin, ja KDP kokee PUK:n ja Gorranin liiton vähentävän sen vaikutusvaltaa.¹⁰² KDP syytti marraskuussa Gorrania siitä, että siihen kuuluva Irakin parlamentin varapuhemies ehdotti kahdenvälisiä neuvotteluita Irakin Kurdistanin eri läänien ja Bagdadin välillä mikäli Bagdadin ja Irakin Kurdistanin meneillään olevat neuvottelut öljy- ja muista asioista epäonnistuvat.¹⁰³

⁸⁹ Niqash 24.11.2016 (b).

⁹⁰ Kurdish Policy Foundation 29.11.2016.

⁹¹ UN Security Council 25.10.2016, s. 17.

⁹² UN Security Council 5.7.2016, s. 3; Al Monitor 18.5.2016, Fikra Forum 16.8.2016.

⁹³ UN Security Council 25.10.2016, s. 4.

⁹⁴ Niqash 14.4.2016 (c), ISW 21.5.2016.

⁹⁵ ISW 21.5.2016, Al Monitor 26.6.2016.

⁹⁶ Fikra Forum 16.8.2016.

⁹⁷ Niqash 29.9.2016.

⁹⁸ Niqash 1.12.2016.

⁹⁹ Al Monitor 18.5.2016, Niqash 23.6.2016 (c), UN Security Council 5.7.2016, s. 3

¹⁰⁰ UN Security Council 5.7.2016, s. 3.

¹⁰¹ Fikra Forum 16.8.2016.

¹⁰² ISW 21.5.2016, Fikra Forum 16.8.2016.

¹⁰³ Kurdish Policy Foundation 24.11.2016.

Irakin Kurdistanin parlamentti ei ole kokoontunut lokakuun 2015 jälkeen pääpuolueiden kiistojen vuoksi.¹⁰⁴ YK on esittänyt toiveensa parlamentin toiminnan normalisoinnista.¹⁰⁵ Irakin Kurdistanin valtapuolueiden väliset neuvottelut riitojen ratkaisemiseksi ovat jatkuneet.¹⁰⁶

1.9. Bagdad ja Irakin Kurdistan

Bagdadin ja Irakin Kurdistanin välit paranivat loppukesällä. Irakin Kurdistanin pääministerin Nechirvan Barzanin delegaatio tapasi Bagdadissa Irakin pääministerin Haider al-Abadin 29.8. Irakin Kurdistanin presidentti vieraili Bagdadissa 28.9. ja tapasi Irakin pääministerin, presidentti Fuad Masumin, parlamentin puhemiehen ja poliittisia blokkeja. Tapaamisissa keskusteltiin muun muassa sotatoimista ISISiä vastaan sekä budjetista ja sovittiin öljyntuotantoon ja vientiin liittyvistä teknisistä keskusteluista.¹⁰⁷ Öljyvienti Kirkukin öljykentiltä Turkkiin jatkui täydellä teholla syyskuussa, kuukausia kestäneen Bagdadin ja Irakin Kurdistanin öljytuloja koskeneen kiistan jälkeen.¹⁰⁸

Irakin Kurdistan ei ole saanut budjettiaan täysimääräisenä Bagdadista. Kesäkuussa Radio Nawa väitti, että Irakin Kurdistanin noin 1,4 miljoonalle virkamiehelle olisi kesällä maksettu vain neljäsosa palkasta.¹⁰⁹ Mielenosoitukset ja lakot ovat jatkuneet palkkakatkosten vuoksi. Esimerkiksi pankkiväkeä, poliiseja ja verovirkailijoita on osoittanut mieltään Suleimanian läänissä.¹¹⁰ Irakin Kurdistan ilmoitti 14.12. hylänneensä Irakin vuoden 2017 budjetin. Muut kurdipuolueet paitsi valtapuolue KDP olivat hyväksyneet budjetin.¹¹¹

Talouso Ongelmien vuoksi Irakin Kurdistanin riippuvuus Bagdadista on lisääntynyt. Viime aikoina poliitikkojen puheet Irakin Kurdistanin itsenäistymisestä ovat väistyneet laajempaa autonomiaa korostavien kannanottojen tieltä.¹¹²

YK on kehottanut päättäjiä valmistelemaan yhdessä ISISin jälkeistä aikaa siten, että löydetään kestäviä ratkaisuja muun muassa kiistellyille alueille.¹¹³ Irakin hallitus vaatii, että kurdijoukot poistuvat ISISiltä vapautetuilta kiistellyiltä alueilta.¹¹⁴ Irakin pääministeri Haider al-Abadi vaati marras-kuussa, että kurdit vetäytyvät ISISin kaatumisen jälkeen alkuperäisiin, ISIS-konfliktia edeltäviin asemiinsa. Kurdit ovat tästä erimielisiä.¹¹⁵

1.10. Irakin kansainvälinen yhteistyö

Yhdysvallat, EU, Iran, Saudi Arabia, Qatar, Kuwait, Arabiliitto sekä Islamilainen yhteistyöjärjestö ovat eri tavoin antaneet tukea Irakille ja tehneet Irakin kanssa yhteistyötä turvallisuutta, politiikkaa ja taloutta koskevissa kysymyksissä.¹¹⁶ YK:n yleiskokous valitsi lokakuun lopulla Irakin yhdeksi Yhdistyneiden kansakuntien ihmisoikeusneuvoston 14 maasta kaudelle 2017-2019.¹¹⁷

¹⁰⁴ UN Security Council 5.7.2016, s. 14, 25.10.2016, s. 3.

¹⁰⁵ UN Security Council 25.10.2016, s. 15.

¹⁰⁶ UN Security Council 5.7.2016, s. 3.

¹⁰⁷ Ekurd Daily 30.8.2016, UN Security Council 25.10.2016, s. 3.

¹⁰⁸ Ekurd Daily 1.10.2016.

¹⁰⁹ Al Monitor 26.7.2016, Ekurd Daily 3.9.2016.

¹¹⁰ Ekurd Daily 7.9.2016.

¹¹¹ Kurdish Policy Foundation 7.12.2016 (b).

¹¹² Al Monitor 5.10.2016 (b).

¹¹³ UN Security Council 25.10.2016, s. 15.

¹¹⁴ Al Monitor 28.7.2016 (a).

¹¹⁵ Stratfor 17.11.2016.

¹¹⁶ UN Security Council 5.7.2016, s. 4, 25.10.2016, s. 4.

¹¹⁷ UN News Centre 28.10.2016.

1.11. Maakuntavaalit siirretty vuoteen 2018

YK:n Irakin avustusoperaatio UNAMI on avustanut Irakia maakuntavaalien järjestämisessä. Äänestäjärekisteriä päivitetään 13 läänissä sijaitsevissa 683 rekisteritoimistossa ja yli 1,2 miljoonalta äänioikeutetulta on kerätty biometrisia tunnisteita. Sata puoluetta pyrki rekisteröitymään vaaleihin 25.9. mennessä. Näistä 57 oli mukana vuoden 2014 vaaleissa ja 43 on sen jälkeen perustettu- ja.¹¹⁸ Maakuntavaalit piti alun perin pitää huhtikuussa 2017, mutta vaalit on siirretty turvallisuustilanteen vuoksi ja pidettäneen vuoden 2018 parlamenttivaalien yhteydessä. Siirtämisen ajatuksena on myös se, että ISISin hallussa olleet alueet pääsisivät osallistumaan vaaleihin.¹¹⁹

Mielenkiintoa herättää se, mitä puolueita tullaan äänestämään ISISiltä vapautetuilla alueilla ja minkälaisia poliittisia pyrkimyksiä alueita vapauttaneilla PMU-militioilla on alueellisesti ja kansallisesti. Asetelmat vaihtelevat eri lääneissä. Vaikka esimerkiksi Diyalan läänissä sunneja on shioja enemmän, kuvernöörinä toimii shiialaiseen Badrin organisaatioon kuuluva Muthana al-Tamimi.¹²⁰

Anbarin läänissä vallasta kilpailee kolme puoluetta: valtaa menettänyt sunnipuolue IIP, lyad Allawin jälleenrakennusta painottava allianssi ja paikallisten, ISISiä vastaan taistelleiden heimojen koalitio. Salah al-Dinin läänissä vallasta kamppailevat serkukset, nykyinen kuvernööri Raed al-Juburi, joka on saanut tukea PMU-militioilta, ja entinen kuvernööri Ahmad Abdulla al-Juburi joka haluaisi shiipainotteisten militioiden poistuvan läänistä.¹²¹

Nineven läänissä ennen ISISiä pitkään valtaa pitänyt kuvernööri Atheel al-Nujaifi on korvattu Irakin hallitusta kohtaan myönteisellä Nawfal Hamadi al-Sultanilla.¹²² Atheel al-Nujaifi haluaisi palauttaa valta-asemansa Mosulissa.¹²³ Häntä vastaan on kuitenkin nostettu syyte Irakin suvereniteetin rikkomisesta koska hän tekee yhteistyötä Turkin armeijan kanssa.¹²⁴

Etelä-Irakissa ISISiä vastaan taistelevia, shiipainotteisia PMU-militioita pidetään sankareina, ja niiden johtajilla on poliittisia ambitioita. PMU-militiat ovat liittoutuneet poliittisten puolueiden kanssa vaaleja odotellessaan. Toisaalta militioiden hallintokykyä epäillään. Kesällä uutisoitiin että PMU-militiat olivat paikoin kieltäneet alkoholin myynnin ja hiusten leikkaamisen länsimaiseen tyyliin Etelä-Irakissa.¹²⁵

Sadrastien Ahrar-puolue ja Nuri al-Malikin reformirintama vaativat elokuussa Irakin vaalikomission hajottamista, syyttäen komission jäseniä sektarisesti motivoituneiksi ja korruptoituneiksi. Vaalikomission jäsenten virat ovat pysyviä, ja heidät on nimitetty aikaisemmissa vaaleissa voittaneiden puoluekoalitioiden toimesta.¹²⁶

¹¹⁸ UN Security Council 5.7.2016, s. 7, 25.10.2016, s. 9.

¹¹⁹ Al Monitor 5.12.2016 ja 10.10.2016 (b), Daesh Daily 10.11.2016.

¹²⁰ Niqash 21.7.2016 (a).

¹²¹ Niqash 21.7.2016 (a).

¹²² Niqash 21.7.2016 (a).

¹²³ Al Monitor 6.9.2016.

¹²⁴ Stratfor 20.10.2016.

¹²⁵ Niqash 21.7.2016 (a), Al Monitor 21.7.2016 (b).

¹²⁶ Al Monitor 2.8.2016.

2. Turvallisuustilanne

2.1. Alueita vallattu jatkuvasti ISISiltä

Irakissa oli kesällä ja syksyllä 2016 aktiivinen taisteluvaihe ISISiä vastaan etenkin Anbarin, Salah al-Dinin ja Nineven lääneissä. Irakin turvallisuusjoukot, peshmergat, PMU-militiat ja paikalliset joukot ovat kansainvälisen koalition ja Iranin tuella jatkuvasti vallanneet alueita ISISiltä. Menestystä on ollut erityisesti Anbarin läänissä sekä Nineven läänissä läänin eteläosista Mosuliin johtavalla akselilla.¹²⁷

Keväällä ja kesällä 2016 vallattiin Hitin, Rutban ja Fallujan kaupungit Anbarin läänissä ja Bashir Kirkukin läänissä.¹²⁸ YK:n Irakin avustusoperaatio UNAMI esitti marraskuun alussa kiitoksensa Irakin ulkoministeri Ibrahim al-Jaafarille Irakin menestyksestä taistelussa ISISiä vastaan.¹²⁹

Kirkukin läänissä ISISin hallussa oleva Hawijan piirikunta jäi eristyksiin turvallisuusjoukkojen katkaistua Hawijan ja Mosulin välisen tien 13.7.¹³⁰ Turvallisuusjoukot vahvistivat otettaan Makhmurin piirikunnasta ja Mosulin kaupungin eteläpuolella vallattiin Qayaran kaupunki 10.9.¹³¹ Salah al-Dinin läänissä turvallisuusjoukot valtasivat Shirqatin kaupungin 22.9.¹³²

2.2. Mosulin valtaus meneillään

Mosulin kaupungin valtausoperaatio alkoi virallisesti 17.10.2016.¹³³ Valtaukseen osallistuvat kansainvälisen koalition tukemana kurdijoukot, Irakin armeija, poliisi ja terrorisminvastaiset joukot (CTS) sekä PMU-militiat. Nineven läänissä tai sen läheisyydessä toimii lisäksi Atheel al-Nujaifin sunnimilitia Hashd al-Watani, Turkin kurdien sissijärjestö PKK sekä jesiditaistelijoita.¹³⁴

Mosulin operaatiota on vaikeuttanut siihen osallistuvien tahojen erilaiset tavoitteet ja keskinäiset riidat.¹³⁵ On sovittu, että pitkälti shiioista koostuvat PMU-militiat eivät hyökkää Mosulin kaupunkiin.¹³⁶ Tämä on tärkeää sunnivaltaisen mosulilaisväestön lisäksi Turkille, joka on huolissaan aikoinaan osmanien valtakuntaan kuuluneen kaupungin kohtalosta ja Iranin vaikutusvallan ulottumisesta Turkin lähialueelle Irakin PMU-militioiden myötä.¹³⁷ Irakin pääministeri Haider al-Abadi ilmoitti lokakuussa, että vain hallituksen joukot hyökkäävät Mosulin kaupunkiin.¹³⁸

Tutkimuslaitos Stratforin mukaan Mosulissa oli lokakuun lopulla noin 5000 ISISin taistelijaa ja Mosulin lähialueilla noin 2000. Noin 800-900 ISISin taistelijaa oli surmattu Mosulin operaatiossa lokakuun loppuun mennessä.¹³⁹ ISISin riveistä on livennyt sunnikapinallisia, muun muassa entisistä baathilaisista koostuva terroristijärjestö JRTN¹⁴⁰, joka tuki ISISiä sen valtaannousussa kesälä 2014. Nyt JRTN on kehottanut jäseniään taisteluun ISISiä vastaan Mosulissa. Mosulissa on

¹²⁷ The Long War Journal 23.5.2016, UN Security Council 5.7.2016, s. 7, 25.10.2016, s. 4, 15.

¹²⁸ Stratfor 1.5.2016 ja 19.6.2016, UN Security Council 5.7.2016, s. 4, 14.

¹²⁹ Iraqi Ministry of Foreign Affairs 3.11.2016.

¹³⁰ Stratfor 13.7.2016.

¹³¹ UN Security Council 5.7.2016, s. 4, 25.10.2016, s. 4.

¹³² UN Security Council 25.10.2016, s. 4.

¹³³ Stratfor 21.10.2016.

¹³⁴ Niqash 12.10.2016.

¹³⁵ Niqash 12.10.2016.

¹³⁶ BBC 4.10.2016.

¹³⁷ Al Monitor 5.10.2016 (a) ja 2.11.2016.

¹³⁸ RFE/RL 18.10.2016.

¹³⁹ Stratfor 27.10.2016.

¹⁴⁰ Jaysh Rijal al-Tariqa al-Naqshbandia.

myös muita ISISin vastaista vastarintaryhmiä, mutta ne ovat pieniä eikä niitä tiettävästi johdeta keskitetysti.¹⁴¹

Turkki on myös huolissaan turkmeenienemmistöisen, Mosulista länteen sijaitsevan Tel Afarin kohtalosta.¹⁴² Koska PMU-militioilla ei ole pääsyä Mosulin kaupunkiin, ne ovat ottaneet tavoitteekseen Mosulin länsipuolisten alueiden puhdistamisen ISISistä ja laajan shiiaturkmeeniväestön omaavan Tel Afarin valtaamisen. Tel Afarin suuntaan eteneviä militioita ovat muun muassa Badrin organisaatio, Asaib Ahl al-Haq ja Kataib Hezbollah. Niiden mukana on Irakin armeijan 15. divisioonan joukkoja mahdollisesti sillä ajatuksella, että niiden läsnäolo lievittää Turkin huolia PMU-militioiden liikkeistä.¹⁴³

Tel Afarissa on ollut pitkään sunni- ja shiiaturkmeenien välisiä väkivaltaisuuksia. On pelätty, että PMU-militiat sekä niiden aseistama, tuhansien Tel Afarista kotoisin olevien shiiaturkmeenien aseellinen joukko kostavat sunniturkmeeneille heidän liitoksiaan ISISiin ja vuonna 2014 tapahtuneita shiiaturkmeenien surmia.¹⁴⁴ Turkki on varoittanut Irakin PMU-militioita vastatoimista jos Tel Afarin (sunni)turkmeeneihin kohdistuu väkivaltaisuuksia.¹⁴⁵

PMU-militiat katkaisivat Mosulin ja Syyrian Raqqaan välisen tien marraskuun alussa ja valtasivat Tel Afarin lentotukikohdan ISISiltä 16.11.¹⁴⁶ PMU-militiat kertoivat kohdanneensa peshmergajoukot Mosulin länsipuolella Sinjarin piirikunnassa 23.11. ja katkaisseensa ISISin taistelijoiden pakotien Mosulista Syyriaan.¹⁴⁷ Mosulin ja Tel Afarin alueella olevat ISISin taistelijat on näin ollen saarrettu, ja heidän pakoreittejään on tukittu.¹⁴⁸

Turkin joukkojen läsnäolo Irakin Nineven läänin Bashiqan sotilastukikohdassa sekä aikeet osallistua Mosulin operaatioon ovat herättäneet eripuraa Irakin ja Turkin kesken.¹⁴⁹ Irak vaati turkkilaisien joukkojen vetäytymistä maasta esimerkiksi Arabiliiton kokouksessa 31.7. ja YK:n yleiskokouksessa 22.9.¹⁵⁰ Turkin parlamentti pidensi 1.10. joukkojensa mandaattia Irakissa ja Turkin presidentti Erdogan kritisoi Irakin pääministeri Haider al-Abadia vetäytymisvaatimuksesta.¹⁵¹

Irakin kurdit eivät ole kritisoineet turkkilaisien sotilaiden läsnäoloa kovinkaan onnekkaasti, koska turkkilaiset sotilaat muodostavat heille eräänlaisen turvatakuun Mosulin tienoille lähelle kurdialuetta edenneitä Bagdad-johtoisia PMU-militioita vastaan.¹⁵² Turkin pääministeri Binali Yildirim ilmoitti joulukuussa Irakin pääministeri Haider al-Abadille, että Turkin joukoilla ei ole tarvetta jäädä Bashiqaan sen jälkeen, kun Mosul on vallattu ISISiltä.¹⁵³ Irakin pääministeri tapasi Turkin pääministerin Binali Yildirim Irakissa tammikuussa 2017 ja ilmoitti päässeensä Turkin kanssa jonkinlaiseen joukkoja koskevaan sopimukseen.¹⁵⁴ Mosulin entisen kuvernöörin Atheel al-Nujaifin johtama sunnimilitia saa koulutusta Turkin armeijan sotilailta heidän tukikohdassaan Bashiqassa.¹⁵⁵

¹⁴¹ Niqash 1.11.2016.

¹⁴² Al Monitor 5.10.2016 (a).

¹⁴³ Reuters 1.11.2016, ISW 1.11.2016 (b) ja 21.11.2016.

¹⁴⁴ ISW 1.11.2016 (a), The Long War Journal 4.11.2016.

¹⁴⁵ Reuters 1.11.2016, ISW 1.11.2016 (b).

¹⁴⁶ Stratfor 2.11.2016 (a), RFE/RL 16.11.2016.

¹⁴⁷ The Long War Journal 23.11.2016.

¹⁴⁸ The Long War Journal 8.12.2016, Stratfor 9.12.2016.

¹⁴⁹ UN Security Council 5.7.2016, s. 5-6, 25.10.2016, s. 5.

¹⁵⁰ UN Security Council 25.10.2016, s. 5-6.

¹⁵¹ Al Monitor 5.10.2016 (a), 11.10.2016.

¹⁵² Al Monitor 6.10.2016.

¹⁵³ Stratfor 16.12.2016.

¹⁵⁴ Stratfor 7.1.2017.

¹⁵⁵ Stratfor 20.10.2016.

Mosulin lähikaupungeista on ISISiltä vallattu viime viikkoina muun muassa Hamdaniya¹⁵⁶, Bartalla Betnaya, Bashiqa, Shura ja Bahwiza. Lokakuussa uutisoitiin maailmanlaajuisesti kristityn Bartallan kaupungin kirkonkellojen soivan ISISin kahden vuoden valtakauden jälkeen.¹⁵⁷ Irakin pääministeri Haider al-Abadi teki vierailun Qayaran lentokentälle ja Shuraan 31.10.¹⁵⁸

Mosulin kaupungin valtaaminen on ollut hidasta. Marraskuussa ISIS aiheutti vakavia tappioita Itä-Mosulissa aluksi nopeasti edenneille terrorisminvastaisille joukoille.¹⁵⁹ Mosulin valtaaminen saattaa kestää vielä pitkään ISISin sitkeän puolustustaistelun ja kaupungissa olevien siviilien suuren määrän vuoksi. Irakin turvallisuusjoukot ovat myös edenneet alkuvaiheessa epätasaisesti kohti Mosulia ja Mosulin lähistöltä vallattuihin kaupunkeihin ja kyliin joudutaan jättämään vartiojoukkoja.¹⁶⁰ Tammikuun 2017 alkupuolella turvallisuusjoukot saavuttivat Tigris-joen mutta Länsi-Mosul ja osia Itä-Mosulista oli edelleen ISISin hallussa.¹⁶¹

ISIS on Mosulin kaupunkiin vetäytyttyään pakottanut mukaansa lähialueilta jopa kymmeniä tuhansia siviilejä ihmiskilviksi välttyäkseen iskuilta vetäytymisen aikana Mosulin kaupungissa. Esimerkiksi Shuran kunnasta ISIS on pakottanut mukaansa noin 5370 perhettä, Nimrodista 2210 perhettä, Qayarasta 160 perhettä ja Hammam al-Alilin kunnasta 1600 ihmistä.¹⁶² Samalian ja Najafian kylistä pakotettiin noin 550 ihmistä ISISin mukaan lokakuussa.¹⁶³

Kaupungin ulkopuolella toimivan Mosulin varsinaisen pormestarin tietojen mukaan kaupunkiin olisi pakotettu 21.11. mennessä noin 22 000 siviiliä. Hänen mukaansa ISIS olisi pakottanut myös Tel Afariin noin 2000 siviiliä. On myös siviilejä, jotka ovat seuranneet ISISiä vapaaehtoisesti Mosulin kaupunkiin shiipainotteisten PMU-militioiden pelossa.¹⁶⁴

Mosulin kaupungissa ISISin taistelijat ovat vetäytymässä perheineen Tigris-joen länsipuolisiin kaupunginosiin, joissa myös Mosulin keskusta ja vanha kaupunki sijaitsevat. He ovat pakottaneet siviilejä mukaansa ihmiskilviksi joen länsipuolelle.¹⁶⁵ ISIS on myös teloittanut satoja ihmisiä, muun muassa entisiä turvallisuusjoukkojen jäseniä, Mosulin kaupungissa ja lähialueilla Mosulin operaatien aikana.¹⁶⁶ Mosulissa on kuollut ja loukkaantunut monia siviilejä ISISin ammuttua raketteja siltä vapautettuihin kaupunginosiin.¹⁶⁷ Mosulin siviilejä uhkaa pula ruoasta ja polttoaineesta torien ja kauppojen tyhjentyessä tuotteista.¹⁶⁸

2.3. ISIS menossa maan alle, asymmetriseen sodankäyntiin

ISISin menetettyä alueita se on ryhtynyt enenevässä määrin asymmetriseen sodankäyntiin kuten itsemurhaiskuihin ja iskuihin turvallisuusjoukkoja, samoin kuin siviilejä ja infrastruktuuria vastaan.¹⁶⁹ ISISin on ennustettu menevän Irakissa maan alle sen jälkeen kun se on menettänyt hallitsemansa maa-alueet.¹⁷⁰

¹⁵⁶ Tunnetaan myös nimillä Bakhdida, Qaraqosh.

¹⁵⁷ Financial Times 23.10.2016.

¹⁵⁸ ISW 1.11.2016 (b).

¹⁵⁹ ISW 21.11.2016.

¹⁶⁰ OHCHR 28.10.2016, Stratfor 31.10.2016 ja 9.12.2016, Reuters 4.11.2016, ISW 7.11.2016, Niqash 10.11.2016 (c).

¹⁶¹ Stratfor 10.1.2017.

¹⁶² OHCHR 28.10.2016, Reuters 4.11.2016, ISW 7.11.2016, Niqash 10.11.2016 (c).

¹⁶³ Yahoo News 21.10.2016.

¹⁶⁴ Reuters 4.11.2016, Niqash 10.11.2016 (c).

¹⁶⁵ blogi Musings on Iraq 24.10.2016, Daesh Daily 13.1.2017.

¹⁶⁶ OHCHR 28.10.2016, ISW 17.11.2016.

¹⁶⁷ Niqash 24.11.2016 (a).

¹⁶⁸ Niqash 29.12.2016.

¹⁶⁹ UN Security Council 5.7.2016, s. 4.

¹⁷⁰ Helsingin Sanomat 28.5.2016.

ISISin puhemies käytti jo toukokuussa 2016 termiä inhiyaz (vetäytyminen erämaahan) valmistessaan terroristeja aluemenetyksiin. Tällä tarkoitetaan erityisesti ISISin vetäytymistä Irakin ja Syyrian rajan kummallakin puolella sijaitseviin erämaihin¹⁷¹, joissa terroristijärjestö keräisi voimia uutta nousua varten.¹⁷²

Kesäkuussa ISISin kerrottiin piilottelevan esimerkiksi Anbarin läänin Rutban ja Wadi Horanin aavikoilla, Hitin pohjoispuolella ja Ramadin kaupungista luoteeseen sijaitsevalla alueella ja suorittavan niistä käsin iskuja. Tällaisilla alueilla on sotilasoperaatioita ISISiä vastaan.¹⁷³ ISISin taistelijat kahakoivat esimerkiksi Rutban turvallisuusjoukkoja vastaan 23.10.¹⁷⁴ ISISin joukkoja on vetäytynyt myös Qaimin alueelle, jonka paikallisväestöstä osa on antanut sille tukensa.¹⁷⁵ ISISin kerrotaan ottavan epävirallista veroa Syyrian ja Irakin rajan yli kulkevasta rajakaupasta Anbarin läänissä ja kiristävän rekkakuskeja.¹⁷⁶

Irak-tutkijat Michael Knights ja Alex Mello arvioivat lokakuussa, että ISISin taistelijat saattavat vetäytyä muun muassa Diyalan läänin syrjäseuduille vahvistumaan ja odottamaan liikkeen uutta nousua. Diyalan aavikkoalue, Hamrinin vuoret, Iranin raja-alue ja kanaalien rikkoma maasto palmulehtoineen Baquban ja Muqdadian tienoilla tarjoavat terroristeille lukuisia piilopaikkoja. Paikallinen, kurdien sekä PMU-militioiden vallanpitoon tyytymätön sunniväestö voi osaltaan tarjota heille apuaan.¹⁷⁷ ISISin terroristeja pyrkii soluttautumaan myös enenevässä määrin kaupunkeihin. Esimerkiksi Kirkukissa on ollut ISISin terroristeiksi epäiltyjen henkilöiden pidätyksiä.¹⁷⁸

2.4. ISISin iskuja ja muita väkivaltaisuuksia¹⁷⁹

ISIS on suorittanut keväästä 2016 lähtien Bagdadin läänissä aikaisempaa enemmän operaatioita kuten voimakkaita pommi-iskuja ja itsemurhaiskuja menetettyään hallussaan olleita alueita muissa lääneissä. Huhti-toukokuussa uutisoitiin, että niin kutsutun Bagdadin vyön eli Bagdadin esikaupunkien- ja kylien turvallisuustilanne oli heikentymässä. Anbarin läänin aluemenetyksiä paenneet ISISin terroristit piilottelivat muun muassa Yusufiyan ja Tarmiyan alueiden lukuisilla maatiloilla ja hedelmätarhoilla, osan paikallisväestöstä suhtautuessa heihin myönteisesti.¹⁸⁰ ISIS suoritti hyökkäyksiä Bagdadin pohjoispuolella Baladin, Dujailin ja Tajin alueille esimerkiksi 12.-15.5.¹⁸¹

YK:n turvallisuusneuvoston heinäkuun Irak-raportti mainitsee itsemurhaiskut 11.5. Bagdadin Sadr Cityn, Karkhin ja Kadhimiyan alueilla. Iskuissa kuoli yli 92 siviiliä ja haavoittui yli 150. Shaabin, Habibiyan ja Jamilan alueilla 17.5. tapahtuneissa iskuissa sai surmansa 53 siviiliä ja 130 loukkaantui.¹⁸² ISISillä kerrottiin olevan soluja Bagdadin kaupungissa ja muualla Bagdadin läänissä.¹⁸³ ISISin kaupunkisolujen on kerrottu olevan usein tavallista työtä tekevää väkeä kuten rakennusmiehiä, jotka eivät osallistu iskuihin, vaan ilmoittavat potentiaalisista iskujen kohteista ja turvallisuusjoukkojen liikkeistä pommimiehille.¹⁸⁴

¹⁷¹ Tästä alueesta ISIS käyttää nimeä Wilayat al-Furat.

¹⁷² The New York Times 24.10.2016.

¹⁷³ Niqash 30.6.2016 (a).

¹⁷⁴ Stratfor 23.10.2016.

¹⁷⁵ Niqash 28.7.2016.

¹⁷⁶ Niqash 17.11.2016.

¹⁷⁷ CTS Sentinel, October 2016.

¹⁷⁸ Ekurd Daily 5.9.2016.

¹⁷⁹ Tässä raportissa ei luetella tyhjentävästi viime kesän ja syksyn väkivaltaisuuksia vaan mainitaan lähinnä suurempia tai uutisoinnissa erityistä painoarvoa saaneita iskuja.

¹⁸⁰ Niqash 28.4.2016 (b).

¹⁸¹ ISW 25.5.2016.

¹⁸² UN Security Council 5.7.2016, s. 4.

¹⁸³ Al Monitor 29.5.2016.

¹⁸⁴ Niqash 15.7.2016.

Poliisi tiukensi turvallisuustoimia 22.5. etenkin Abu Ghraibin, Yusufiyan, Rashidiyan ja Madainin alueilla. Turvallisuusjoukkojen tiedustelutoiminnassa on kuitenkin ollut jatkuvia puutteita.¹⁸⁵ Rashidiyassa tapahtuneessa pommi-iskussa torille sai surmansa ainakin 11 ihmistä ja loukkaantui 36.¹⁸⁶

YK:n turvallisuusneuvoston mukaan Pohjois-Bagdadissa kaasutehtaalle tehdyssä pommi-iskussa kuoli 35 Irakin turvallisuusjoukkojen jäsentä 15.5. Tarmiyan, Shaabin ja Sadr Cityn alueilla sai 24 siviiliä surmansa ja 44 loukkaantui iskuissa 30.5.¹⁸⁷ Bagdadin Kadhimiyan kaupunginosassa sai surmansa 14 henkilöä ja 22 loukkaantui ISISin itsemurhaiskussa 24.7. Bagdadin kaupungin Karradan kaupunginosassa sai surmansa autopommin iskussa 13 henkilöä ja 18 loukkaantui 5.9.¹⁸⁸ Bagdadin kaupungissa ISIS on usein iskenyt shiiojen vihannestoreille.¹⁸⁹

Bagdadin Karradan kaupunginosassa tapahtui Irakin suurin vuoden 2003 vallanvaihdon jälkeinen pommi-isku 3.7. Ostoskeskukseen kohdistuneessa autopommin iskussa sai surmansa noin 324 Eid-juhlaan valmistautuvaa ihmistä ja noin 200 loukkaantui. Iskulla ISIS kosti Fallujan kaupungin valtauksen. Irakin sisäministeri Mohammed al-Ghabban erosi pommi-iskun jälkeen. Lisäksi pääministeri Haider al-Abadi erotti kolme korkea-arvoista turvallisuusviranomaista.¹⁹⁰

ISISin Bagdadin keskustassa tekemässä pommi-iskussa 9.9. sai surmansa 15 henkilöä ja 41 loukkaantui.¹⁹¹ Bagdadissa oli useita pommi-iskuja 6.-11.1.2017, muun muassa Sadr Cityssä. Tutkimuslaitos ISW:n mukaan iskut olivat vastareaktio turvallisuusjoukkojen Mosul-operaatiolle.¹⁹²

Kymmeniä ISISin taistelijoita livahti Kirkukin kaupunkiin ja iski eri kohteisiin viranomaisten yllätykseksi 21.10. Samalla ISIS iski Dibisin voimalaitokseen. Turvallisuusjoukot torjuivat hyökkäyksen. Hyökkäyksessä kuoli 84 ISISin taistelijaa ja 116 turvallisuusjoukkojen jäsentä ja siviiliä. Ainakin 265 ihmistä loukkaantui. Terroristit olivat tulleet ilmeisesti Hawijan alueelta, ja he saivat apua Kirkukin kaupungissa olevilta ISISin soluilta.¹⁹³ Kirkukin poliisipäällikkö Sarhad Muhammed kertoi marraskuussa, että Kirkukin läänin kaakkoisessa Laylanin piirikunnassa, jossa on suuria pakolaisleirejä, oli meneillään ISISin vastainen operaatio.¹⁹⁴

Bagdadin Karradan iskun tutkinnassa havaittiin, että Irakin tiedusteluorganisaatiot eivät ole kyenneet koordinoimaan toimintaansa. Paikallisviranomaisten kerrottiin saaneen eri tiedusteluorganisaatioilta varoituksia esim. Bagdadin Karradaan ja Kirkukin kaupunkiin suuntautuvista iskuista, mutta varoituksiin ei reagoitu.¹⁹⁵

Pienehköt terroristi-iskut lisääntyivät Diyalan läänissä keväällä ja kesällä.¹⁹⁶ Suuremmista iskuista YK:n turvallisuusneuvosto mainitsee Baqubassa 9.5. tehdyn autopommi-iskun jossa kuoli ainakin 16 siviiliä ja 54 loukkaantui.¹⁹⁷ Muqadiyahassa kahvilaan tehdyssä pommi-iskussa 29.5. sai sur-

¹⁸⁵ Al Monitor 29.5.2016.

¹⁸⁶ Stratfor 12.7.2016.

¹⁸⁷ UN Security Council 5.7.2016, s. 4.

¹⁸⁸ UN Security Council 25.10.2016, s. 9.

¹⁸⁹ Niqash 15.7.2016.

¹⁹⁰ Stratfor 5.7.2016, RFE/RL 8.7.2016 (a), Al Monitor 13.7.2016, Reuters 31.7.2016.

¹⁹¹ ISW 19.9.2016.

¹⁹² ISW 12.1.2017.

¹⁹³ Reuters 25.10.2016, The New York Times 29.10.2016.

¹⁹⁴ Al Monitor 4.11.2016.

¹⁹⁵ UN Security Council 25.10.2016, s. 1, Niqash 10.11.2016 (a).

¹⁹⁶ blogi Musings on Iraq 15.6.2016.

¹⁹⁷ UN Security Council 5.7.2016, s. 8; ISW 10.5.2016.

mansa viisi henkilöä ja loukkaantui noin 25.¹⁹⁸ Khalisin kaupunkiin johtavalla tarkastuspisteellä oli pommi-isku 25.7. Iskussa sai surmansa ainakin 11 henkilöä.¹⁹⁹

Salah al-Dinin läänin al-Dujailissa kuoli itsemurhaiskussa 12 henkilöä ja loukkaantui 33.²⁰⁰ ISIS iski Tuz Khurmatun kaupunkiin ja lähikyliin 17.6. Kymmeniä ISISin taistelijoita ja turvallisuusjoukkojen jäseniä sai surmansa ja loukkaantui. Badrin organisaation väitetään surmanneen useita sunnivankeja kostoksi Amerlin vankilassa.²⁰¹ Baladin kaupungissa tehtiin pommi-isku shiiaamoskeijaan 7.7. Iskussa sai surmansa noin 37 ihmistä ja 62 loukkaantui.²⁰²

Toukokuussa uutisoitiin Etelä-Irakin Babylonin läänin turvallisuustilanteen heikentyneen ja sieppausten lisääntyneen. Läänin pääkaupungin Hillan pohjoispuolella sai surmansa viisi henkilöä ja loukkaantui 12 pommi-iskussa 5.5.²⁰³ ISIS tekee iskuja myös shiialaisia pyhiinvaeltajia kohtaan.²⁰⁴ ISIS teki esimerkiksi 80 ihmistä surmanneen pommi-iskun Hillassa 24.11. Surmansa saaneet olivat pääasiassa Kerbalasta palaavia pyhiinvaeltajia.²⁰⁵ Noin kaksi miljoonaa pyhiinvaeltajaa oli saapunut Kerbalaan Arbaeen-juhlaan marraskuussa.²⁰⁶

Kerbalan läänin Muwazzafinin piirikunnassa tehdyssä ISISin pommi-iskussa kuoli kahdeksan siviiliä ja 18 loukkaantui 17.6.²⁰⁷ Kerbalan läänin Ayn Tamerin kylään häihin lokakuussa tehdyssä itsemurhaiskussa kuoli ainakin 17 siviiliä ja 25 loukkaantui. Marraskuussa oli ISISin terroristien ja turvallisuusjoukkojen välinen kahakka samassa kylässä. Neljätoista ihmistä sai surmansa ja useita loukkaantui.²⁰⁸ Kerbalan kaupungissa 7.6. tehdyssä autopommi-iskussa 10 ihmistä kuoli ja 28 loukkaantui.²⁰⁹ Shiiahäihin Kerbalan kaupungin lähellä tehdyssä pommi-iskussa 29.8. sai surmansa ainakin 15 ihmistä.²¹⁰

Muthannan läänin pääkaupungissa Samawassa sai surmansa kahdessa autopommin iskussa ainakin 32 ihmistä ja 75 loukkaantui 1.5.²¹¹ Samawan eteläpuolella sai surmansa kaksi poliisia ja kolme loukkaantui ISISin pommi-iskussa 11.8.²¹²

Missanin läänissä lisättiin turvallisuusjoukkoja syyskuussa paikallisen maariidan vuoksi. Turvallisuusjoukot kahakoivat tiettävästi Amaran kaupungin eteläpuolella aseistettujen mielenosoittajien kanssa 19.9.²¹³

Irakin Kurdistanin alueella on ollut joitakin konflikteihin liittyviä väkivaltaisuuksia viime kuukausina. Suleimanian läänin Halabjassa loukkaantui kesäkuussa yksi ihminen Turkin kurdien PKK-järjestöön liitoksissa olevaan Tavgara Azadi (Kurdistan Movement for a Free Society)-nimisen kansalaisjärjestön toimistoon tehdyssä pommi-iskussa.²¹⁴ Elokuun lopulla kurdien turvallisuusjoukot ampuivat neljä ISISin terroristia Suleimanian läänin eteläosan vuorilla. Tuntemattomat ase-

¹⁹⁸ ISW 1.6.2016.

¹⁹⁹ RFE/RL 25.7.2016.

²⁰⁰ UN Security Council 5.7.2016, s. 8.

²⁰¹ blogi Musings on Iraq 28.6.2016 ja 6.7.2016.

²⁰² RFE/RL 8.7.2016 (b).

²⁰³ ISW 10.5.2016.

²⁰⁴ UNAMI 1.6.2016, ISW 7.11.2016.

²⁰⁵ Stratfor 24.11.2016.

²⁰⁶ Al Monitor 21.11.2016 (b).

²⁰⁷ UN Security Council 5.7.2016, s. 4.

²⁰⁸ UN Security Council 25.10.2016, s. 9, ISW 17.11.2016.

²⁰⁹ blogi Musings on Iraq 15.6.2016.

²¹⁰ RFE/RL 29.8.2016.

²¹¹ Stratfor 1.5.2016.

²¹² ISW 15.8.2016.

²¹³ ISW 19.9.2016.

²¹⁴ blogi Musings on Iraq 14.6.2016.

miehet haavoittivat ampumalla yhtä peshmergaa Suleimanian läänin Halabjan piirikunnassa 19.11.²¹⁵

Islamilaisen KIU-puolueen jäsen, paikallisen moskeijan saarnaaja ammuttiin talonsa ulkopuolella Erbilin kaupungissa 22.11. Tämä oli ensimmäinen korkea-arvoisen uskonjohtajan surma Irakin Kurdistanissa vuosiin. Kurdipoliitikot tuomitsivat surman. Surmaa tutkitaan.²¹⁶ Kaksi turvallisuusjoukkojen väijyttämää pommimiestä kuoli räjäytettyään pomminsa kiinniotta välttääkseen Suleimanian läänin Darbandikhanin tienoilla joulukuun alussa.²¹⁷

2.5. ISISin kitkeminen vapautetuilla alueilla kesken

Turvallisuusjoukkojen vallattua nopeasti alueita on niiden väliin jäänyt taskuja, joissa on edelleen ISISin taistelijoita tai jotka ovat ISISin hallussa. ISIS tekee edelleen iskuja kyseisiltä alueilta.²¹⁸ ISIS on myös hiljalleen aloittanut toimintaansa uudelleen joillakin sellaisilla alueilla, joilla sen hallinto on kaadettu. Tämä johtuu muun muassa siitä, että hallitus ei ole kyennyt jättämään riittävästi turvallisuusjoukkoja vartioimaan ISISiltä vapautettuja alueita.²¹⁹

Esimerkiksi kesäkuussa 2016 ISISin havaittiin rakentavan uudelleen verkostojaan Salah al-Dinin läänissä Baijin ja Tikritin alueilla sekä Anbarin läänissä Zankuran ja Amiriyat al-Fallujan alueilla.²²⁰ Mosulista etelään sijaitsevassa Nineven läänin Qayaran kaupungissa ja sen lähistöllä on edelleen ISIS-terroristien pidätyksiä.²²¹

ISIS surmasi viisi poliisia ja seitsemän PMU-militian jäsentä Shirqatin alueella 19.11.²²² Amiriyat al-Fallujassa oli ISISin pommi-isku häihin 17.11. Iskussa kuoli 17 ihmistä ja noin 30 loukkaantui.²²³ Fallujan alueella oli kaksi ISISin autopommi-iskua 14.11. hallintorakennusta vastaan. Iskuissa sai surmansa yhdeksän ihmistä ja noin 26 loukkaantui. Iskut olivat tiettävästi ensimmäiset Fallujan alueella kesäkuun jälkeen.²²⁴ Salah al-Dinin läänin Tikritissä ja Samarrassa 6.11. tekemilään itsemurhaiskuilla kuten muilla iskuilla ISIS on pyrkinyt viemään turvallisuusjoukkojen huomion ja resursseja pois Mosulin valtausoperaatiosta.²²⁵

Kirkukin lokakuisen hyökkäyksen jälkeen on jälleen virinnyt keskustelu Hawijan kaupungin ja piirikunnan valtaamisesta ISISiltä. Hawijan valtaus on toistuvasti viivästynyt, vaikka se on merkittävä ISISin operoinnin solmukohta, kun Irakin turvallisuusjoukot ovat priorisoineet muiden alueiden kuten Fallujan ja Mosulin valtausta.²²⁶

2.6. Turvallisuusjoukkojen keskinäiset yhteenotot

ISISiltä vapautetuilla alueilla on ollut turvallisuusjoukkojen keskinäisiä yhteenottoja eri ryhmien pönkittäessä valtaansa ja asemoituessa ISISin jälkeiseen aikaan. Peshmergat ja shiiaturkmeenien joukot ottivat yhteen 24.4. Tuz Khurmatun alueella. Tuz Khurmatussa asuu merkittävä shii-

²¹⁵ Rudaw 19.11.2016.

²¹⁶ Ekurd Daily 23.11.2016.

²¹⁷ Factiva/ BBC 4.12.2016. Iraqi Kurdish forces kill two suicide bombers.

²¹⁸ Al Monitor 10.11.2016, ISW 17.11.2016.

²¹⁹ blogi Musings on Iraq 28.6.2016.

²²⁰ blogi Musings on Iraq 15.6.2016.

²²¹ Al Monitor 7.11.2016 (b).

²²² Stratfor 19.11.2016.

²²³ Al Monitor 29.11.2016.

²²⁴ Al Monitor 16.11.2016 ja 29.11.2016.

²²⁵ ISW 7.11.2016.

²²⁶ The Washington Institute for Near East Policy 24.6.2016, Al Monitor 10.11.2016.

aturkmeenien yhteisö kurdien ja sunniarabien lisäksi. Kymmenien taistelijoiden kerrottiin saaneen surmansa tai loukkaantuneen.²²⁷

PMU-militia Badrin organisaation johtaja Hadi al-Amiri ja Kirkukin kuvernööri Najmaldin Karim sopivat tulitauosta vain tunteja yhteenoton jälkeen. Välikohtauksia oli kuitenkin vielä 29.4. saakka. Tällöin paikalliset turkmeenien, shiimilitioiden ja peshmergojen edustajat solmivat uuden tulitauon. Peshmergoja sekä shiimilitioita poistui tässä vaiheessa kaupungista.²²⁸

Bagdadin kaupungissa Karradan kaupunginosaa dominoivan Badrin organisaation ja Sadr Cityn kaupunginosaa dominoivan, uskonjohtaja Muqtada al-Sadrin militian Saraya al-Salamin välillä on ollut jännitteitä.²²⁹ Sadristit vaativat Badrin organisaatioon kuuluvan sisäministerin Mohammed al-Ghabbanin eroa, joka tapahtuikin heinäkuussa tapahtuneen Karradan suuren pommi-iskun jälkeen.²³⁰

PMU-militioiden välisissä riidoissa on kyse muun muassa Iraniin päin olevien militioiden kuten Badrin organisaation, Asaib Ahl al-Haqin, Saraya al-Khorasanin ja Kataib Hezbollahin sekä irakilaiskansallisten shiimilitioiden kuten sadristien Saraya al-Salamin välisestä valtakamppailusta. Heinäkuussa Saraya al-Salam syytti Badrin organisaatiota valta-yrityksistä Salah al-Dinin läänin Samarran kaupungissa, jossa sijaitsee shiioille merkittävä al-Askarin moskeija.²³¹

Diyalan läänin Abu Saidan alueella oli ilmeisesti shiimilitia Badrin organisaation keskinäistä välienselvittelyä elokuun lopulla.²³² Marraskuussa shiimilitia Kataib al-Imam Ali otti yhteen poliisin kanssa Bawiyan alueella Baquban eteläpuolella. Badrin organisaation johtaja Hadi al-Amiri puutui asiaan.²³³

Sadristienkin keskuudessa on ollut ongelmia. Sadristeista sirpaloitunut uusi militia Jaish al-Moumal otti yhteen Saraya al-Salamin taistelijoiden kanssa Bagdadissa 31.7. Shualan kaupunginosassa päämajaa pitävä Jaish al-Moumal, samoin kuin sadristeista takavuosina sirpaloitunut Asaib Ahl al-Haq ja jotkut muut ryhmät ovat saaneet tukea Irakin entiseltä pääministeriltä Nuri al-Malikilta, joka on Muqtada al-Sadrin poliittinen vastustaja.²³⁴

2.7. Turkki ja PKK

Turkki on jatkanut ajoittaisia ilmaiskuja Irakin Kurdistanin vuoristossa oleskelevia PKK-sissejä vastaan Dohukin, Erbilin ja Suleimanian lääneissä.²³⁵ Nineven läänin Sinjarin piirikunnan pohjois- ja itäosat olivat kesäkuussa kurdien KDP-puolueelle lojaalien joukkojen hallussa, muut alueet taas pääosin Turkin kurdien PKK-järjestön hallussa.²³⁶

PKK pääsi Sinjarin piirikunnassa valta-asemaan autettuaan jesidivähemmistöä ISISin vastaisessa taistelussa. PKK on auttanut jesidejä muodostamaan aseellisia ryhmiä ja paikallishallintoa Sinjarin alueella.²³⁷ Jesidien aseelliset ryhmät YBS ja YJS ovat hallinneet joitakin kyliä.²³⁸ Turkki on

²²⁷ Stratfor 24.4.2016, 25.4.2016, Niqash 27.4.2016, ISW 10.5.2016.

²²⁸ Stratfor 24.4.2016, 25.4.2016, Niqash 27.4.2016, ISW 10.5.2016.

²²⁹ Niqash 19.5.2016.

²³⁰ Niqash 19.5.2016, Al Monitor 7.7.2016.

²³¹ Niqash 19.5.2016, Al Monitor 7.7.2016.

²³² Asharq al-Awsat 29.8.2016, ISW 30.8.2016.

²³³ ISW 17.11.2016.

²³⁴ Al Monitor 7.8.2016.

²³⁵ UN Security Council 5.7.2016, s. 5.

²³⁶ Niqash 23.6.2016 (b).

²³⁷ Niqash 23.6.2016 (b).

²³⁸ Al Monitor 18.11.2016.

siirtänyt lisäjoukkoja Irakin Kurdistanin rajan lähelle Silopiin koska se ei halua PKK:n saavan pysyvää jalansijaa Sinjarin piirikunnassa.²³⁹

Human Rights Watch kertoi joulukuussa että kurdihallinto on PKK:n läsnäolon vuoksi estänyt ruoan, veden ja muun avun kuljetusta PKK:n hallitsemien Sinjarin piirikunnan osiin tai sieltä pois. Tämän kerrotaan vaikeuttaneen jesidien elämää.²⁴⁰ PKK on lupailut että se vetäytyy Sinjarin alueelta.²⁴¹

2.8. KDPI:n sotilastoimet aktivoituneet

Noin kahdenkymmenen vuoden taistelutauon jälkeen oli vuonna 2016 useita kahakoita Irakin Kurdistanissa Koyan alueella pakolaisleirillä oleskelevien Iranin hallituksen vastaisten, Iranin kurdeista koostuvien KDPI-sissien ja Iranin turvallisuusjoukkojen välillä. Kahakat sattuivat tietyvästi Iranin kurdialueella.²⁴² Irakin Kurdistanin sisäministeri Karim Sinjari kävi neuvottelemassa tästä ja muista asioista Teheranissa 14.8.²⁴³ KDPI-sissit ilmoittivat kuitenkin syyskuussa jatkavansa taistelua Iranin turvallisuusjoukkoja vastaan. Taistelun motiiviksi he kertoivat Iranin kurdivähemmistön puolustamisen. KDPI:n joukot ovat taistelleet myös Irakissa peshmergan rinnalla ISISiä vastaan.²⁴⁴ KDPI:n Koyassa sijaitsevaa pakolaisleiriä kohtaan tehtiin pommi-isku 19.12. KDPI:n mukaan kuusi henkilöä kuoli ja neljä loukkaantui. Tekijästä ei toistaiseksi ole tietoa.²⁴⁵

3. Talous, humanitaarinen- ja ihmisoikeustilanne

3.1. Irakin talouskriisi, IMF-laina

Irakin talouskriisi aiheuttaa väestölle edelleen suuria ongelmia. Pitkään kestäneet talousongelmat niin arabialueella kuin Irakin Kurdistanissa ovat johtuneet etenkin öljyn hinnan laskusta ja ISIS-konfliktin aiheuttamista kustannuksista. Irakin budjetti ja vaihtotase ovat olleet alijäämäisiä. Tulevasta budjetista neljänneksen arvioidaan menevän armeijan ja PMU-militioiden ylläpitämiseen. IMF on luvannut laina-apua Irakille sillä ehdolla että Irak vapauttaa julkista taloutta ja muun muassa vähentää energian hinnan subventointia sekä uudistaa valtionyhtiöitä.²⁴⁶

IMF ja Irakin hallitus totesivat syyskuussa että Irak on osoittanut toivottua edistystä muun muassa menojen vähentämisessä, talouden läpinäkyvyydessä ja kustannustehokkuudessa.²⁴⁷ Irakin uusi budjetti tähtää IMF:n toiveiden mukaisesti enenevässä määrin muidenkin alojen kuin öljysektorin kehittämiseen ja talouden monipuolistamiseen. Suunnitteilla on myös 25 % leikkaus Irakin 4,5 miljoonan henkilön virkakuntaan.²⁴⁸ Merkittävimmät öljyalueet eivät ole olleet pitkään aikaan ISISin hallinnassa. Tämä on mahdollistanut öljyntuotannon jatkuvan kasvattamisen.²⁴⁹

²³⁹ Reuters 1.11.2016.

²⁴⁰ Niqash 23.6.2016 (b), Human Rights Watch 4.12.2016.

²⁴¹ Al Monitor 9.1.2017.

²⁴² Ekurd Daily 24.9.2016 ja 21.12.2016.

²⁴³ Niqash 21.7.2016 (b), UN Security Council 25.10.2016, s. 5.

²⁴⁴ Ekurd Daily 24.9.2016.

²⁴⁵ K24 20.12.2016.

²⁴⁶ Euro & Talous 28.1.2016, ISW 21.5.2016, Al Monitor 30.11.2016.

²⁴⁷ UN Security Council 25.10.2016, s. 3.

²⁴⁸ Al Monitor 30.11.2016.

²⁴⁹ Euro & Talous 28.1.2016.

3.2. Humanitaarisen avun tarve suuri

Noin 10-13 miljoonaa irakilaista on YK:n mukaan jonkinlaisen humanitaarisen avun tarpeessa. Avun tarvisijoiden kasvu riippuu Nineven läänin sotilasoperaation laajuudesta ja intensiteetistä.²⁵⁰ Vakavan huolen aiheena on konfliktialueen etulinjoilla asuva väestö.²⁵¹ Humanitaarisia ongelmia kasvattaa myös Irakin nopea väestönkasvu. Väestöpoliittiset ohjelmat ovat keskeytyneet viime vuosina etenkin ISISin hallitsemilla alueilla.²⁵²

ISISiltä vapautetut alueet ovat usein kärsineet merkittäviä tuhoja. Esimerkiksi Sinjarin kaupungin pormestari väitti heinäkuussa, että ihmiset eivät palanneet koteihinsa infrastruktuurin tuhoutumisen vuoksi.²⁵³ Elokuussa kerrottiin, että Fallujan vesilaitos oli tuhoutunut, samoin kuin voimalaitoksia. Kaksi Fallujan sairaalaa kaipasi remonttia eikä ollut käyttökunnossa. Paikalliset syyttivät tuhoista sekä ISISiä että PMU-militioita. Militiat ovat kiistäneet tuhot.²⁵⁴

Perustuslain 34. artikla takaa vapaan koulunkäynnin kaikille irakilaisille. Tämä ei tällä hetkellä toteudu. Irakissa toimii tällä hetkellä 16 000 koulua. Tarvetta olisi 20 000 koululle. Luokkakoot ovat ylisuuria.²⁵⁵

3.3. Siviileihin kohdistuneet iskut, haavoittuvat ryhmät

YK:n turvallisuusneuvoston mukaan aseelliset konfliktit, väkivallanteot ja terrorismi ovat vaatineet raskaan veron Irakin siviiliväestöltä.²⁵⁶ Ilma- ja raketti-iskut vaativat edelleen siviiliuhreja.²⁵⁷ Syksyllä kuolleisuustilastot olivat nousussa Mosulin operaation vuoksi.²⁵⁸ Konfliktialueilla pääsy peruspalveluiden, kuten koulutuksen ja terveydenhuollon piiriin on vaikeutunut.²⁵⁹ YK:n mukaan haavoittuvia ryhmiä Irakissa ovat etenkin eri etniset ja uskonnolliset vähemmistöt, naiset, lapset, vammaiset ja vanhukset.²⁶⁰ Näiden ryhmien oikeuksia turvaava lainsäädäntö on puutteellista.²⁶¹

YK ja Irakin hallitus allekirjoittivat 23.9. etenkin ISIS-terroristien vähemmistöihin kohdistaman seksuaalisen väkivallan ehkäisemiseen ja uhrien tukitoimiin tähtäävän julkilausuman. YK kehotti Irakia seksuaalisen väkivallan kitkemiseen ja syyllisten saattamista vastuuseen toimistaan. YK piti tärkeänä myös poikkihallinnollisen työryhmän muodostamista, etenkin kun naisten asioiden ministeriö oli lakkautettu vuonna 2015.²⁶²

ISISin ajaminen pois eri alueilta on tuonut helpotusta paikallisten naisten elämään. Esimerkiksi Anbarin läänissä monet naiset ovat lopettaneet niqab-huivin käytön. Niqabin käytön oltua pakollista ISISin hallinnon alla monen irakilaisen suhtautuminen niqabiin on muuttunut ja siihen suhtautaan usein epäilevästi. Niqab saatetaan rinnastaa ihmisten mielissä ISISiin ja terrorismiin. On myös tiedossa tapauksia, joissa ISISin terroristit ovat yrittäneet paeta viranomaisia niqabiin puukeutuneena. Niqabia käyttävät naiset saattavatkin joutuvat esimerkiksi tarkastuspisteillä viran-

²⁵⁰ UN Security Council 5.7.2016, s. 10, UN Security Council 25.10.2016, s. 12.

²⁵¹ UN Security Council 5.7.2016, s. 10.

²⁵² Al Monitor 28.7.2016 (b).

²⁵³ Basnews 21.7.2016.

²⁵⁴ Niqash 11.8.2016.

²⁵⁵ Al Monitor 17.11.2016. .

²⁵⁶ UN Security Council 5.7.2016, s. 7, 25.10.2016, s. 9, 16. Irakin uhritilastoja laativat säännöllisesti ainakin YK:n Irakin avustusoperaatio UNAMI (<http://www.uniraq.org/>), blogi Musings on Iraq (<http://musingsoniraq.blogspot.fi/>) ja tutkimusryhmä

Iraqi Body Count (<https://www.iraqbodycount.org/>).

²⁵⁷ UN Security Council 5.7.2016, s. 8, 25.10.2016, s. 10.

²⁵⁸ UNAMI 1.11.2016.

²⁵⁹ UN Security Council 5.7.2016, s. 9.

²⁶⁰ UN Security Council 5.7.2016, s. 8, 25.10.2016, s. 10.

²⁶¹ UN Security Council 25.10.2016, s. 16.

²⁶² UN Security Council 25.10.2016, s. 8, 17.

omaisten erityistarkastukseen. Näiltä hankaluuksilta välttyäkseen moni on lopettanut niqabin käytön.²⁶³

Basran kaupungissa oli kesällä 2016 pommi-iskut kuutta kahvilaa vastaan. Kahviloita yhdisti se, että niihin oli palkattu naistarjoilijoita. Shiijaohtaja Muqtada al-Sadr ja Badrin organisaation edustaja olivat uhkailleet tällaisia kahviloita ennen iskuja. Basran viranomaiset tuomitsivat iskut. Naistarjoilijoiden kerrottiin eronneen iskujen jälkeen.²⁶⁴

Noin 151 lasta joutui YK:n tietojen mukaan oikeudenloukkausten kohteeksi heinä-syyskuussa 2016. Näistä suurin osa johtui sotilasoperaatioista ja pommi-iskuista muun muassa Bagdadin, Nineven ja Salah al-Dinin lääneissä.²⁶⁵

ISIS ja erilaiset militiat rekrytoivat lapsia riveihinsä.²⁶⁶ ISIS on esimerkiksi erottanut Mosulin lähi-alueen perheistä yli 9-vuotiaita poikia, joita sen arvellaan kouluttavan taistelutehtäviin.²⁶⁷ Sunnien PMU-militiat (Hashd al-Ashairi) rekrytoivat ainakin kahdeksan lasta riveihinsä Makhmurin piirikunnassa sijaitsevalla Debagan pakolaisleirillä maalisi- elokuussa 2016.²⁶⁸ YK on esittänyt huolensa ISISin vankeina olevista jesidinaisista ja -lapsista.²⁶⁹

Irakin parlamentin puhemies Salim al-Juburi kertoi marraskuussa, että ISIS oli indoktrinoinut ideologiaansa noin 4000 lasta ja valmistanut heitä terroritekoihin Nineven läänissä ja muualla Irakin sunnialueilla. Irakilta puuttui rehabilitointiohjelmia näiden lasten auttamiseksi.²⁷⁰

UNFPA, UNICEF, UNESCO ja UNDP kehittävät Irakin kanssa ohjelmia nuorten radikalisoitumisen estämiseksi. Avainhenkilöitä koulutetaan konfliktinratkaisussa ja neuvottelutaidoissa.²⁷¹ YK kehottaa Irakia jatkamaan kamppailua ISIS-myönteistä ideologiaa ja väkivaltaista ekstremismia vastaan ja kehittämään ohjelmia joiden avulla ISISin vaikutukselle alttiiksi joutuneita nuoria voidaan palauttaa perheidensä ja yhteisöjensä pariin.²⁷²

Bagdadissa ja muualla Irakissa siepataan edelleen ihmisiä. Sieppausten syitä on monia. Taustalla voi olla esimerkiksi henkilökohtainen riita tai shiiamilitian toimi vastustajakseen katsomaansa henkilöä kohtaan. Terrorisminvastaiset joukot sieppaavat epäilemiään ihmisiä kaduilta. Heitä voidaan pitää kiinni pitkään ilman oikeudenkäyntiä. Irakin oikeusministeriön mukaan sisäministeriön ja muiden joukkojen terrorisminvastaisen lain perusteella kiinniottamien henkilöiden nimiä ei välttämättä paljasteta tai viedä pidätettyjen tietokantoihin ennen kuin tutkimukset ovat ohi.²⁷³

Toimittaja on joutunut oikeudenloukkausten kohteeksi mielenosoitusten yhteydessä ja muissa yhteyksissä. Mielenosoittajien tunkeutuessa toukokuussa 2016 Bagdadin vihreälle vyöhykkeelle hyökättiin turvallisuusjoukkojen toimesta tietävästi 14 toimittajan kimppuun.²⁷⁴ Ainakin yksi toimittaja on saanut surmansa ja 10 loukkaantunut Mosulin valtausoperaation yhteydessä.²⁷⁵ Joitakin

²⁶³ Niqash 25.8.2016.

²⁶⁴ Al Monitor 31.8.2016, Niqash 22.9.2016.

²⁶⁵ UN Security Council 5.7.2016, s. 9, 25.10.2016, s. 11.

²⁶⁶ UN Security Council 5.7.2016, s. 9, 25.10.2016, s. 11.

²⁶⁷ Reuters 4.11.2016.

²⁶⁸ Human Rights Watch 20.11.2016.

²⁶⁹ UN Security Council 5.7.2016, s. 9, 15, 25.10.2016, s. 16.

²⁷⁰ Al Monitor 2.11.2016 (b).

²⁷¹ UN Security Council 25.10.2016, s. 8.

²⁷² UN Security Council 25.10.2016, s. 16.

²⁷³ Niqash 28.4.2016 (a).

²⁷⁴ Niqash 24.5.2016.

²⁷⁵ CPJ 21.10.2016, Niqash 25.10.2016 (b).

toimittajia on viime aikoina surmattu poliittisista syistä. Tietävästi toimittajien surmista ei ole pantu ketään syytteeseen.²⁷⁶

PKK:hon liitoksissa olevan Rojnewsin toimittaja kidnapattiin 13.8. Dohukin kaupungissa ja löydettiin myöhemmin kidutettuna ja surmattuna.²⁷⁷ Gorran-puolueen KNN- uutistoimistolle työskennellyt toimittaja kuoli hämärissä olosuhteissa Dohukin läänin Amedin alueella marras-joulukuun 2016 vaihteessa. KNN:n mukaan turvallisuuspalvelu Asayishin paikallinen osasto olisi uhkaillut toimittajaa. Toimittajan perhe kertoi uskovansa toimittajan kuolleen metsästysonnettomuudessa, mutta vahvisti että hän oli saanut lukuisia uhkauksia työnsä vuoksi.²⁷⁸

Hallinnolle kriittisen Awene-lehden toimittaja surmattiin Suleimanian läänin Kalarin alueella 5.12. Hän oli tutkinut korruptiota kurdialueilla ja saanut useita tappouhkauksia. Uhkaajaksi uutinen mainitsee PUK-puolueeseen kuuluvan paikallispoliitikon.²⁷⁹ Baba Gurgur -radiokanavan johtaja surmattiin Kirkukissa tuntemattomien asemiesten toimesta 6.12.²⁸⁰ Irakilainen Asharq al-Awsat medialle työskennellyt toimittaja siepattiin Bagdadissa 2.1.2017. Hänet vapautettiin sen jälkeen, kun Irakin pääministeri Haider al-Abadi oli ottanut asiaan kantaa.²⁸¹

Irakin viranomaiset pyrkivät ottamaan ISIS-konfliktin uutisointia valvontaansa. Lokakuussa 2016 useat valtiolliset ja yksityiset mediat liittoutuivat Iraqiya-tv:n johdolla aikomuksenaan taistella ISISin sosiaalisessa mediassa levittämää propagandaa vastaan. On pelätty, että kyseisen mediaryhmän toimittajat pääsevät dominoimaan konfliktiuutisointia.²⁸²

Hallitus valvoo Mosulin valtausoperaation uutisointia ja on estänyt sen mielestä väärästä näkökulmasta uutisoivien toimittajien pääsyä sotatila-alueelle. On myös perustettu komissio joka jakaa medialupia Irakista uutisoiville medioille ja toimittajille.²⁸³ YK esitti heinäkuussa 2016 huolensa siitä, että Irakin viestintä- ja mediakomissio oli sulkenut Al-Jazeeraan Bagdadin toimiston.²⁸⁴

Suomalaiset mediat ovat kertoneet joistakin paluumuuttajista, jotka ovat joutuneet Irakissa ihmisoikeusloukkausten kohteeksi.²⁸⁵

3.4. ISISin suorittamat oikeudenloukkaukset

ISIS on jatkuvasti siepannut, surmannut, ja muilla tavoin vainonnut hallitsemillaan alueilla ihmisiä, jotka ovat vastustaneet sen ideologiaa tai sääntöjä. Esimerkiksi Nineven läänin Mosulissa ja Tel Afarissa ISIS teloitti 130 ihmistä kesäkuun 2016 ensimmäisellä viikolla. Mosulin operaation alkupuolella ISISin kerrottiin surmanneen satoja ihmisiä Mosulin kaupungin tienoilla.²⁸⁶

ISIS on myös surmannut ihmisiä, jota ovat yrittäneet paeta sen hallitsemalta alueelta. Tällaista on tapahtunut muun muassa Mosulissa, Hamrinin vuorilla ja Kirkukin Hawijan piirikunnassa. Esimerkiksi 3.-4.8. ISIS surmasi noin 60 ihmistä kun he yrittivät paeta sen hallitsemalta Hawijan alueelta.²⁸⁷ Pako Hawijasta kuitenkin jatkuu.²⁸⁸ Joissakin tapauksissa ISISin arvellaan käyttäneen kemiallisia aseita, esim. Kirkukin läänin Bashirin kaupunkiin tehdyssä raketti-iskussa 8.5.²⁸⁹

²⁷⁶ Kurdish Policy Foundation 4.12.2016.

²⁷⁷ Kurdish Policy Foundation 26.11.2016.

²⁷⁸ Rudaw 2.12.2016.

²⁷⁹ Kurdish Policy Foundation 4.12.2016.

²⁸⁰ Kurdish Policy Foundation 7.12.2016 (a).

²⁸¹ YLE 4.1.2017.

²⁸² Al Monitor 7.11.2016 (a).

²⁸³ Al Monitor 6.12.2016.

²⁸⁴ UN Security Council 5.7.2016, s. 7.

²⁸⁵ Esimerkiksi YLE 6.9.2016, Helsingin Sanomat 15.11.2016.

²⁸⁶ blogi Musings on Iraq 15.6.2016, Reuters 4.11.2016.

²⁸⁷ UN Security Council 5.7.2016, s. 8, 25.10.2016, s. 10.

ISIS on suorittanut iskuja öljy- ja kaasuteollisuutta vastaan. Esimerkiksi Bagdadin läänissä sijaitsevalle Tajin kaasutehtaalle 15.5. tehdyssä iskussa 14 ihmistä sai surmansa.²⁹⁰ Kirkukin läänissä kaasun kompressoriasemalle ja Bai Hassan -öljykentälle tehdyissä ISISin hyökkäyksissä 31.7. kuoli ainakin viisi ihmistä ja useita loukkaantui.²⁹¹

3.5. Hallitukseen liitoksissa olevien ryhmien oikeudenloukkaukset, turvallisuustarkastukset

Hallituksen joukot ja niihin liitoksissa olevat aseelliset ryhmät ovat suorittaneet vakavia ihmisoikeusloukkauksia joillakin ISISiltä vallatuilla alueilla. YK on vaatinut oikeudenloukkausten puolueettonta ja tehokasta tutkintaa ja syyllisten saattamista vastuuseen teoistaan.²⁹²

Irakin turvallisuusjoukot ovat rutiininomaisesti tehneet turvallisuustarkistuksia noin 15-65-vuotiaille miehille, jotka asuvat ISISiltä vapautetuilla alueilla tai ovat olleet pakomatalla ISISin hallussa olevilta alueilta. Turvallisuustarkistusten yhteydessä miehet erotetaan muusta perheestä ja heitä kuulustellaan, että saadaan selville, ovatko he olleet tekemisissä ISISin kanssa. Turvallisuustarkistukset ovat paikoin johtaneet merkittäviin oikeudenloukkauksiin.²⁹³

Amnesty International raportoi toukokuussa 2016, että yli tuhatta kiinniotettua pidettiin ilman syytettä Anbarin läänin pidätyskeskuksissa, joiden olot olivat epäinhimilliset. Ihmisoikeusjärjestö vieraili Amiriyat al-Fallujassa, jossa oli 683 kiinniotettua ahtaissa Anbarin terrorisminvastaisen viraston valvomissa varastotiloissa. Heidä oli Amnestyn mukaan otettu kiinni kaduilta ja kodeista sellaisissa kaupungeissa, jotka oli vallattu ISISiltä. Osa ei saanut yhteyttä perheisiinsä. Paikalliset terrorisminvastaiset joukot kertoivat, ettei heillä ollut resursseja tutkia pidätettyjen tilannetta kohtuullisessa ajassa. Turvallisuusviranomaiset kertoivat Amnesty Internationalille, että satoja ihmisiä pidettiin samankaltaisessa pidätyskeskuksessa Anbarin läänin Habbaniyan alueella.²⁹⁴

Toukokuussa 2016 ilmeni, että turvallisuusjoukot olivat tehneet oikeudenloukkauksia Anbarin läänin Garman alueella siviilejä kohtaan. PMU-militiat olivat räjäyttäneet moskeijan, ryöstäneet koteja ja julkisia rakennuksia ja siepanneet sekä teloittaneet siviilejä.²⁹⁵

Anbarin läänin kuvernööri ja neuvosto asettivat kesäkuussa 2016 komitean tutkimaan Fallujan taisteluita paenneita siviilejä kohtaan 2.-4.6. suoritetuista oikeudenloukkauksista. Komitean mukaan 49 ihmistä surmattiin ja 634 miestä katosi sen jälkeen, kun heidät oli otettu kiinni PMU-militioiden toimesta ja he olivat joutuneet turvallisuustarkistusten kohteeksi Saqlawiyani, Fallujan ja Garman alueella. Uhrin kuuluivat pääasiassa Mahamda-heimoon.²⁹⁶

Human Rights Watchin (HRW) mukaan turvallisuusjoukkojen kiinniottamista ihmisistä ainakin 600 vietiin Fallujan eteläpuolella sijaitsevaan Tariqin sotilastukikohtaan jossa monia pahoinpideltiin ja surmattiin. Tämän jälkeen kiinniotettuja siirrettiin Amiriyat al-Fallujan sairaalaan hoitoon.²⁹⁷

UNAMIn mukaan noin 4000 Fallujasta paennutta ihmistä oli joutunut turvallisuusjoukkojen turvallisuustarkistusten kohteeksi. Moni oli joutunut kidutuksen kohteeksi.²⁹⁸ Amnesty Internationalin

²⁸⁸ Al Monitor 26.11.2016.

²⁸⁹ UN Security Council 5.7.2016, s. 8, 25.10.2016, s. 10.

²⁹⁰ Stratfor 15.5.2016.

²⁹¹ Stratfor 31.7.2016.

²⁹² UN Security Council 5.7.2016, s. 8, 25.10.2016, s. 7, 10.

²⁹³ Amnesty International 17.10.2016.

²⁹⁴ Amnesty International 3.5.2016.

²⁹⁵ ISW 1.6.2016.

²⁹⁶ UN Security Council 5.7.2016, s. 8.

²⁹⁷ Human Rights Watch 7.7.2016.

mukaan oikeudenloukkauksiin syylistyneet PMU-militiat kertoivat kostavansa kiinniotetuille kesälä 2014 tapahtunutta, ISISin tekemää Speicherin tukikohdan verilöylyä.²⁹⁹

Sunnit ovat syyttäneet Fallujan alueen oikeudenloukkauksista Kataib Hezbollah- shiimilitiaa, Badrin organisaatiota ja liittovaltion poliisia. Irakin hallitus on pyrkinyt antamaan kuvaa, että oikeudenloukkaukset olivat yksittäisten tekijöiden syytä, ja että niistä ei tulisi syyttää koko Hashd al-Shaabia. Tekijöitä tultaisiin viranomaisten mukaan tuomitsemaan oikeudessa.³⁰⁰ Tapahtumat ovat katkeroittaneet paikallisen sunniväestön mieliä hallitusta kohtaan.³⁰¹

Jopa 2000 sunnimestä ja -poikaa on kadonnut lokakuun 2014 jälkeen kun heidät oli otettu kiinni shiimilitia Kataib Hezbollahin ylläpitämällä Razzazan tarkastuspisteellä Anbarin ja Kerbalan läänien rajalla. Osan tiedetään viedyn Kataib Hezbollahin kontrolloiman Jurf al-Sakharin kaupungin pidätyskeskuksiin.³⁰²

Irakin hallitukseen liitoksissa olevat PMU-militiat ovat huomioineet oikeudenloukkauksista johtuvan kritiikin ja ryhtyivät puhdistamaan mainettaan marraskuussa tapaamalla eurooppalaisia suurlähettiläitä ja YK:n ihmisoikeusneuvoston jäseniä.³⁰³

Amnesty Internationalin mukaan kurdien turvallisuuspalvelu Asayish on suorittanut oikeudenloukkauksia kuten kidutusta Makhmurin, Dibisin ja Dohukin alueilla sijaitsevilla pidätyskeskuksissa kiinniottamiaan ihmisiä kohtaan. Kyseiset henkilöt, jotka ovat pääasiassa sunneja, olivat joutuneet turvallisuustarkistukseen IDP³⁰⁴-leirien läheisyydessä Maktab Khaledissa ja Dibisissä, jonne on paennut ihmisiä Hawijan piirikunnasta, ja Makhmurin kaupungissa.³⁰⁵

Turvallisuustarkistuksiin liittyvien oikeudenloukkausten pelossa monet IDP:t ovat muuttaneet pakoreittejään. Esimerkiksi Nineven läänin Nimrodin piirikunnasta taisteluita lokakuussa pakoon lähteneistä monet jäivät läheiseen Ibrahim Khalilin kylään sen sijaan että olisivat pyrkineet Debagan pakolaisleiriin, jossa he olisivat joutuneet turvallisuustarkistusten kohteeksi.³⁰⁶

Sunneista koostuva PMU-militia Fares al-Sabawy otti kiinni 70 miestä kahdessa Mosulin eteläpuolella sijaitsevassa kylässä 21.10. ja 30.10. Joitakin kiinniotettuja pahoinpideltiin ja joistakin ei ole tietoja sen jälkeen, kun heidät siirrettiin muualle.³⁰⁷

Irakin turvallisuusjoukkojen ja niihin liitoksissa olevien shiiojen ja sunnien PMU-militioiden kerrotaan teloittaneen summittaisesti kiinniotettuja ISISin taistelijoita ja halventaneen näiden ruumiita Mosulin eteläpuolisilla alueilla.³⁰⁸

Irakin oikeusviranomaisten tilastojen mukaan maassa otettiin kiinni keskimäärin 223 ihmistä päivittäin vuonna 2016 monien turvallisuusjoukkojen toimesta. Suurin osa vapautettiin todisteiden puutteessa, eikä heitä vastaan nostettu oikeusjuttuja. Terrorisminvastaisen toiminnan perusteella tehdyt kiinniotot olivat usein summittaisia ja aiheuttivat huolta paikallisväestössä.³⁰⁹ Esimerkiksi Kirkukin läänin arabipoliitikot kertoivat joulukuussa, että lukuisia ihmisiä otetaan kiinni. Heidän

²⁹⁸ UN Security Council 5.7.2016, s. 8.

²⁹⁹ Amnesty International 17.10.2016.

³⁰⁰ blogi Musings on Iraq 16.6.2016, Al Monitor 12.7.2016.

³⁰¹ blogi The Daily Beast 28.6.2016.

³⁰² blogi The Daily Beast 28.6.2016, Amnesty International 17.10.2016.

³⁰³ Al Monitor 22.11.2016.

³⁰⁴ Internally Displaced Person, maan sisällä siirtymään joutuneet ihmiset.

³⁰⁵ Amnesty International 17.10.2016.

³⁰⁶ REACH 26.10.2016.

³⁰⁷ Human Rights Watch 20.11.2016.

³⁰⁸ ISW 15.11.2016, Human Rights Watch 15.11.2016.

³⁰⁹ Niqash 15.12.2016.

perheensä eivät ole saaneet tietoja kiinniotettujen olinpaikasta tai heitä vastaan mahdollisesti nostetuista syytteistä.³¹⁰

3.6. Kuolemanrangaistus

YK on vaatinut kuolemanrangaistuksen kieltoa, vedoten Irakin oikeuslaitoksen heikkouksiin ja siihen, ettei oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin kansainvälisiä standardeja välttämättä noudateta eikä syytettyjen oikeusturva toteudu. Irakissa teloitettiin 22 terrorismista ja muista rikoksista epäiltyä ihmistä huhtikuussa 2016. Ainakin 88 ihmistä terrorismista epäiltyä vankia teloitettiin 17.10. mennessä vuonna 2016.

Heinäkuussa 2016 tapahtuneen Karradan suuren pommi-iskun jälkeen pääministeri Haider al-Abadi antoi määräyksen viiden kuolemaantuomitun teloittamisesta. Dhi-Qarin läänissä sijaitsevassa Nasiriyan keskusvankilassa teloitettiin neljä ihmistä 17.8. Speicherin tukikohdan verilöylystä tuomitut 36 miestä teloitettiin 21.8. Seitsemän ulkomaalaista, al-Qaidan jäsenyydestä tuomittua henkilöä teloitettiin 31.8. Kolme saudi-arabialaista on teloitettu Nasiriyan keskusvankilassa ja usea odottaa teloitusta.³¹¹

3.7. Humanitaarisen avun rahoitus puutteellista

YK:n mukaan humanitaariseen apuun saatu kansainvälinen rahoitus on hyvin puutteellista.³¹² YK:n mukaan Mosulin operaatio voi koskea pahimmillaan 1,2-1,5 miljoonaa ihmistä, jolloin heitä koskevasta humanitaarisesta operaatiosta tulisi hyvin laaja. Syyskuun loppuun mennessä YK oli kerännyt puolet Mosulin humanitaariseen operaatioon tarvittavasta rahoituksesta.³¹³

4. Pakolaiset ja paluumuutto

4.1. Uutta pakolaisuutta ja pakolaisleirejä

Irakin IDP:istä noin 90 % oli heinäkuussa YK:n humanitaarisen avun koordinaattori Lisa Granden mukaan sunneja.³¹⁴ Keväällä 2016 Fallujasta pakeni noin 82 000 siviiliä ennen kuin Falluja vallattiin ISISiltä kesäkuun puolivälissä.³¹⁵ Monet vuonna 2016 Makhmurin piirikunnassa sijaitsevalle Debagan pakolaisleirille päätyneet miehet ja pojat ovat joutuneet eroon perheistään heihin kohdistuvien turvallisuustarkistusten vuoksi.³¹⁶ Debagan pakolaisleirillä oli lokakuussa noin 30 000 ihmistä.³¹⁷

UNHCR on perustanut uusia pakolaisleirejä ja avustusjärjestöt ovat tuottaneet vettä ja puhtaanaapalveluita sadoille tuhansille IDP:ille ja Irakissa oleskeleville syyrialaisille pakolaisille. YK:n elintarvike- ja maatalousjärjestö on jakanut siemeniä Anbarin ja Salah al-Dinin läänin maanviljelijöille. Sadoille tuhansille IDP:ille jaettiin ruokakupongeja ja erilaisia tarvikkeita.³¹⁸

Tuhansia sunniarabeja on paennut taisteluita Nineven läänin Mosulista ja muualta Syyriaan al-Holin pakolaisleiriin. Toukokuussa Syyriaan saapui noin 4200 irakilaista. He kertoivat paenneensa

³¹⁰ Niqash 20.12.2016.

³¹¹ UN Security Council 5.7.2016, s. 9, 25.10.2016, s. 11; Al Monitor 13.7.2016 ja 30.10.2016, Amnesty International 17.10.2016.

³¹² UN Security Council 5.7.2016, s. 15, 25.10.2016, s. 13.

³¹³ UN Security Council 25.10.2016, s. 13.

³¹⁴ Al Monitor 21.7.2016 (c).

³¹⁵ Stratfor 19.6.2016.

³¹⁶ UN Security Council 25.10.2016, s. 12-13.

³¹⁷ Stratfor 22.10.2016.

³¹⁸ UN Security Council 5.7.2016, s. 11.

Syyrian puolelle koska tiet Irakin Kurdistaniin ja Bagdadiin olivat poikki. Pakolaiset kertoivat olevansa jumissa Syyriassa, koska Irakin viranomaiset vaativat heiltä takuuhenkilöä, joka takaisi heidän luotettavuutensa, mikäli he halusivat palata Irakiin. Irakin turvallisuusjoukot pelkäsivät että pakolaisten keskuudessa olisi ISISin terroristeja.³¹⁹

Kesäkuun lopussa Al-Holin pakolaisleirillä oli noin 6500 ihmistä. He eivät saaneet poistua leiristä ilman lupaa, eikä heitä päästetty Irakin Kurdistaniin ilman erikoislupaa ja henkilötodistuksia. Erikoislupaa, jonka avulla saattoi ylittää Rabian rajapisteen, ei myönnetty tai sen myöntäminen oli hidasta. Al-Holin pakolaisleirin olojen kerrottiin olevan huonot. Leiriä vartioi syyrialaisen kurdipuolue PYD:n aseellinen siipi YPG.³²⁰

Mosulin eteläpuolella sijaitsevasta Shirqatin piirikunnasta pakeni kesä-lokakuussa 2016 taisteluita noin 55 000 ihmistä.³²¹ Mosulista ja sen lähialueilta oli 21.12. mennessä paennut taisteluita kaikkiaan noin 302 000 ihmistä. Heistä noin 107 000 on paennut Mosulin kaupungin valtausoperaation alettua lokakuussa.³²²

4.2. IDP:ihin kohdistuneet iskut

YK:n turvallisuusneuvosto mainitsi heinäkuun ja lokakuun 2016 raporteissaan 23 IDP:ihin kohdistunutta pommi-iskua, joissa sai surmansa noin 83 ja haavoittui 100 ihmistä Nineven, Kirkukin ja Salah al-Dinin lääneissä. Bagdadin kaupungin Doran kaupunginosassa Salaamin pakolaisleirille 27.7. kohdistuneessa iskussa sai surmansa neljä IDP:tä. Salah al-Dinin läänin Baijissa sai surmansa tai loukkaantui 20 IDP:tä pommi-iskussa 18.8.³²³

4.3. ISISiltä vapautettuja alueita vakautetaan, jälleenrakennus alkanut

ISISiltä vapautettuja alueita jälleenrakennetaan YK:n kehitysohjelma UNDP:n (United Nations Development Programme) hallinnoiman Irakin vakauttamisrahaston³²⁴ kautta neljässä läänissä 17 alueella. Kesällä ja syksyllä 2016 tähän liittyviä projekteja oli meneillään Anbarin läänin Ramadin, Fallujan ja Garman alueilla, Nineven läänin Rabian, Sinjarin, Sinunin ja Qayaran alueilla, Salah al-Dinin läänin Tikritin, Dawrin ja Mukayshifahin alueilla sekä Diyalan läänin Saadiyassa.³²⁵ Myös Anbarin läänin Hitissä ja Makhmurin piirikunnassa on aloitettu uusia humanitaarisia operaatioita.³²⁶ Nineven läänin ja Mosulin vakauttamistoimia on myös suunniteltu.³²⁷

Tuhansia ihmisiä on palkattu siivoamaan sodan jälkiä, julkisia rakennuksia ja kulkuväyliä. Sadoille yrityksille on annettu rahoitusta ja infrastruktuuria kuten voimalaitoksia, sähköverkkoja ja vedenpuhdistuslaitoksia on korjattu. ISISiltä vapautetuilla alueilla on myös laajamittaisia työllistämiskohteita.³²⁸

ISISiltä vapautettujen alueiden jälleenrakennus on hidasta Irakin talousongelmien vuoksi.³²⁹ Alueita on vapautettu niin nopeasti, että humanitaarinen apu on laahannut jäljessä.³³⁰ YK:n mukaan

³¹⁹ Middle East Eye 18.5.2016, Stratfor 27.5.2016.

³²⁰ Niqash 30.6.2016 (b).

³²¹ UNHCR 19.10.2016.

³²² UNHCR 21.12.2016.

³²³ UN Security Council 25.10.2016, s. 4, 12.

³²⁴ Funding Facility for Immediate Stabilization, FFIS.

³²⁵ UN Security Council 5.7.2016, s. 12, 15, 25.10.2016, s. 13.

³²⁶ UN Security Council 5.7.2016, s. 10-11.

³²⁷ UN Security Council 25.10.2016, s. 2.

³²⁸ UN Security Council 25.10.2016, s. 13.

³²⁹ The Washington Post 27.11.2016.

³³⁰ Al Monitor 21.7.2016 (c).

Anbarin, Diyalan, Nineven ja Salah al-Dinin lääneissä on edessä suuria haasteita julkisten ja yksityisten rakennusten ja infrastruktuurin, peruspalveluiden ja talouden jälleenrakentamisessa.³³¹

Moni ISISiltä vapautettu alue on kärsinyt laajoja tuhoja taisteluissa. Anbarin maakuntaneuvoston mukaan esimerkiksi noin 60 % Ramadista oli vaurioitunut.³³² Joulukuussa vapautettu Nineven läänin Bashiqaan kaupunki on kärsinyt vakavia vaurioita, samoin Salah al-Dinin läänin pääkaupunki Tikrit.³³³ Köyhyys ja työttömyysluvut ovat kasvaneet ainakin Anbarin, Salah al-Dinin ja Nineven lääneissä.³³⁴

UNHCR on esittänyt huolensa vapautetuilla alueilla olevista miinoista sekä puutteellisista palveluista ja infrastruktuurista kuten kouluista ja sairaaloista.³³⁵ Vakauttamistoimia ovat hidastaneet lukuisat ISISiltä vapautettuihin kaupunkeihin jääneet ansapommit kuten tienvarsipommit ja miinat, samoin kuin räjähtämättömät ammuksiset.³³⁶ Toukokuussa 2016 uutisoitiin, että Anbarin läänin Ramadin alueelle palanneita ihmisiä oli saanut surmansa ISISin piilottamien pommien räjähdetyä. Irakin turvallisuusjoukoilla ei ollut resursseja löytää kaikkia piilotettuja räjähteitä.³³⁷

Vain osa Anbarin läänin Fallujan kaupungin pohjoisista kaupunginosista oli puhdistettu räjähteistä syyskuun loppuun mennessä. Kaupungin eteläosa oli kokenut vakavia vaurioita, eikä sitä ollut puhdistettu räjähteistä.³³⁸ Marraskuun puoliväliin mennessä oli Fallujan poliisipäällikön mukaan suurin osa kaupungista puhdistettu räjähteistä. Paikallinen lääkäri kertoi että sairaalassa sai vain jonkinlaista perusterveydenhuoltoa. Koko kaupungissa sai muutaman tunnin päivittäin puhdistamatonta vettä, ja potilaat kärsivät lähinnä vedestä ja huonosta hygieniasta johtuvista suolistongelmista.³³⁹

YK:n miinatoimintakeskus (UNMAS) on auttanut alueiden puhdistamisessa muun muassa Anbarin läänin Fallujan ja Garman alueilla.³⁴⁰ Yhdysvaltain hallitus ja yksityiset yritykset ovat osallistuneet Ramadin räjähteiden puhdistamiseen.³⁴¹

ISISiltä vapautettujen alueiden turvallisuustilanne aiheuttaa huolta. Irakin turvallisuusjoukkojen vallattua alueita on turvallisuusvastuuta hiljalleen siirretty paikallispoliisille, sikäli kun sitä on saatu rekrytoitua. Eri turvallisuusjoukkojen välillä on epäluuloa.³⁴² Moni kristitty ja jesidi ei aio palata Nineven lääniin, koska suhtautuu epäilevästi sunninaapureihinsa.³⁴³

4.4. Merkittävää paluumuuttoa ISISiltä vapautetuille alueille

IOM:n tilastojen mukaan noin 1,37 miljoonaa ihmistä niistä 3,4 miljoonasta, jotka ovat paenneet kotoaan kesällä 2014 alkaneen ISIS-konfliktin aikana, oli palannut vuoden 2016 mennessä kotialueelleen. Noin 573 000 on palannut Anbarin lääniin.³⁴⁴ YK:n mukaan Anbarin läänin pääkaupunkiin Ramadiin, joka vapautettiin ISISiltä vuoden 2015 lopulla, oli lokakuun viimeiseen viikkoon mennessä palannut noin 200 000 ihmistä.³⁴⁵

³³¹ UN Security Council 25.10.2016, s. 17.

³³² Niqash 5.5.2016.

³³³ TRT World 19.12.2016, The Washington Post 27.11.2016.

³³⁴ Niqash 8.12.2016.

³³⁵ UNHCR 17.11.2016.

³³⁶ UN Security Council 5.7.2016, s. 12, 25.10.2016, s. 13.

³³⁷ Niqash 5.5.2016.

³³⁸ RFE/RL 22.9.2016.

³³⁹ Al Monitor 16.11.2016.

³⁴⁰ UN Security Council 5.7.2016, s. 12, 25.10.2016, s. 13.

³⁴¹ Niqash 5.5.2016.

³⁴² Niqash 14.4.2016 (a).

³⁴³ Niqash 12.10.2016.

³⁴⁴ IOM 22.12.2016. UN Security Council 25.10.2016, s. 13.

³⁴⁵ UN Security Council 25.10.2016, s. 13.

Fallujan kaupungista touko-kesäkuun 2016 taisteluita paenneista noin 8000 oli palannut kaupunkiin 25.10. mennessä.³⁴⁶ Loput heistä oleskelivat pakolaisleireillä Amiriyah al-Fallujassa, Hab-baniyassa ja Khalidiyassa.³⁴⁷ Syyskuun puolivälissä paluumuutto Bagdadin läänin ja Anbarin läänin muista osista Fallujaan lisääntyi. Yli 84 000 ihmistä oli palannut Fallujaan 24.11. mennessä.³⁴⁸

IOM:n mukaan noin 366 000 ihmistä palasi vuoden loppuun mennessä Salah al-Dinin lääniin.³⁴⁹ Salah al-Dinin läänin Tikritin alueelle on palannut noin 170 000 ihmistä.³⁵⁰ Diyalan lääniin on palannut vuoden 2016 loppuun mennessä noin 193 000 ja Nineven lääniin 180 000 ihmistä.³⁵¹

Suleimanian läänin kuvernööri Sarhad Qadir kertoi kesäkuussa, että Irakin Kurdistanissa oleskeleiden IDP:iden määrä oli vähentynyt ihmisten palatessa ISISiltä vapautetuille alueille.³⁵² Esimerkiksi Salah al-Dinin lääniin on palattu pääasiassa Kirkukin ja Erbilin lääneistä.³⁵³

4.5. Paluuta kotialueelle myös estetty

Viranomaiset ovat paikoin estäneet IDP:iden paluuta kotialueilleen. Syyskuussa 2016 Irakin Kurdistanin presidentti Masud Barzani kertoi Human Rights Watchin tutkijoille, että sunniarabien ei sallita palata sellaisille alueille, joihin heitä oli asutettu Saddam Husseinin valtakaudella, ja jotka kurdit katsoivat omaksi alueekseen.³⁵⁴

Babylonin maakuntaneuvosto päätti 26.7. tuhota ISISiin kuulumisesta tuomittujen henkilöiden taloja ja häätää heidän perheenjäseniään läänistä. Salah al-Dinin maakuntaneuvosto päätti 30.8. häätää ISIS-liitoksista epäillyt perheet pois läänistä 10 vuodeksi. Samalla päätettiin estää muissa lääneissä paossa olevien paluu sellaisilta henkilöiltä, joilla oli ollut liitoksia ISISiin.³⁵⁵

YK on valittanut tällaisista päätöksistä Irakin hallitukselle, todeten niiden olevan Irakin allekirjoittaman Kansalaisyhteisöoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen (ICCPR) vastaisia.³⁵⁶

Syyskuussa uutisoitiin, että ISIS-liitoksista epäiltyjä perheitä ei päästetty palaamaan Anbarin läänin Fallujan kaupungin koillisiin kaupunginosiin. Edelleen marraskuussa kerrottiin että Fallujaan ei saanut palata sellaisia perheitä, joiden jäseniä oli liittynyt ISISiin. Toisaalta neuvoteltiin siitä, voisivatko perheet palata jos he tuomitsisivat julkisesti ISISiin liittyneet perheenjäsenensä.³⁵⁷

Fallujassa sellaiset poliisit, jotka jäivät kaupunkiin ISISin vallattua alueen ja pakotettiin kuoleman uhalla osoittamaan katumusta ISISille, ovat saaneet karkurin leiman. Heidän oletettujen tai todellisten ISIS-liitostensa vuoksi he eivät ole enää tervetulleita Fallujaan.³⁵⁸

Anbarin läänin pääkaupungissa Ramadissa on ISISiin liitoksissa olleiden henkilöiden taloihin kiinnitetty ilmoituksia joissa lukee että heimo-oikeus etsii kyseistä henkilöä. ISISiin liitoksissa olevien

³⁴⁶ UN Security Council 25.10.2016, s. 13.

³⁴⁷ UN Security Council 25.10.2016, s. 13.

³⁴⁸ IOM 24.11.2016.

³⁴⁹ IOM 22.12.2016. UN Security Council 25.10.2016, s. 13.

³⁵⁰ IOM 24.11.2016, The Washington Post 27.11.2016.

³⁵¹ IOM 22.12.2016. UN Security Council 25.10.2016, s. 13.

³⁵² Niqash 23.6.2016 (a).

³⁵³ IOM 24.11.2016.

³⁵⁴ Human Rights Watch 13.11.2016.

³⁵⁵ UN Security Council 25.10.2016, s. 10.

³⁵⁶ UN Security Council 25.10.2016, s. 10.

³⁵⁷ ISW 19.9.2016, Al Monitor 16.11.2016.

³⁵⁸ Niqash 25.10.2016 (a).

henkilöiden taloja on myös tuhottu. ISISiin liitoksissa olevia henkilöitä on häädetty lukuisista kylistä Ramadin pohjois- ja itäpuolella.³⁵⁹

Diyalan läänissä kurdit ovat julistaneet, että ISISiä tukeneen heimon jäsenet eivät saa palata Jalawlan kaupunkiin.³⁶⁰ Jotkut paluumuuttajat ovat paenneet uusia väkivaltaisuuksia.³⁶¹

Peshmerga ja paikallinen sunnimilitia valvovat Nineven läänin Rabian kaupunkia Syyrian vastaisella rajalla. Rabian ympäristössä on kyliä, joita on tuhottu ja joihin asukkaita ei enää päästetä koska heidän katsottiin kuuluvan ISISiä tukevaan heimoon.³⁶²

Human Rights Watchin marraskuussa ilmestyneen tutkimuksen mukaan ainakin 17 kylää Kirkukin läänissä ja neljä kylää Nineven läänissä on syyskuun 2014 ja toukokuun 2016 välillä hajotettu kokonaan tai osa niiden taloista on tuhottu kurdijoukkojen ja paikallisten siviilien toimesta sen jälkeen, kun ISIS ajettiin kylistä pois. Irakin Kurdistan perusti komission tutkimaan tuhotöitä 4.4.2016. HRW:n tiedossa ei marraskuussa ollut, että tuhotöistä olisi aloitettu rikostutkimusta tai nostettu syytteitä.³⁶³

HRW:n mukaan kurdisotilaat, turvallisuuspalvelu Asayish ja Kirkukin poliisi karkottivat Kirkukin kaupungin lähellä sijaitsevasta Qarah Tappahin kylästä noin 3000-4000 siviiliä 9.10. Kyläläiset ajettiin linja-autoilla Daquqin pakolaisleirille. He eivät saaneet selitystä karkotukselle tai korvauksia.³⁶⁴ Pääasiassa arabien asuttamasta Qutanin kylästä, joka myös sijaitsee Kirkukin kaupungin läheisyydessä, karkotettiin kurdien turvallisuusjoukkojen toimesta kylän väestö 21.10. sen jälkeen, kun ISISin taistelijat olivat hetkellisesti ottaneet kylän haltuunsa. Kyläläisten karkotuksen jälkeen noin 90 kylän sadasta talosta hajotettiin.³⁶⁵ Qutanin lähellä sijaitsevasta Qoshkayan arabikylästä karkotettiin kyläläiset peshmergan toimesta niin ikään lokakuussa. Karkotuksen jälkeen monia taloja, samoin kuin koulu ja terveyskeskus tuhottiin.³⁶⁶

Kirkukin kaupungista karkotettiin yli 250 kaupunkiin paennutta sunniarabiperhettä ISISin kaupunkiin 21.10. tekemän hyökkäyksen jälkeen.³⁶⁷ Heitä karkotettiin ilmeisesti ainakin Haziranin kaupunginosasta.³⁶⁸ Osa karkotetuista suuntasi tietävästi pakolaisleireille ja osa kotialueilleen.³⁶⁹

Sunneilla on ollut vaikeuksia päästä takaisin erityisesti sellaisille paikkakunnille, missä he ovat eläneet yhdessä muiden kansanryhmien kanssa.³⁷⁰

4.6. Paluumuutto ulkomailta Irakiin

Suomesta palasi Irakiin avustetun vapaaehtoisen paluuohjelman kautta IOM:n toimesta vuonna 2016 noin 1400 irakilaista. Poliisin organisoimilla chartereilla palautettiin Irakiin myös noin 1400 irakilaista. Yksittäisiä pakkopalautettuja on viety poliisin toimesta Irakiin.³⁷¹ Ruotsista palasi vapaaehtoisesti Irakiin noin 2600 irakilaista vuonna 2016 (2.10. mennessä).³⁷²

³⁵⁹ Niqash 13.10.2016.

³⁶⁰ CTS Sentinel, October 2016.

³⁶¹ The Washington Post 27.11.2016.

³⁶² The Washington Post 27.11.2016.

³⁶³ Human Rights Watch, November 2016.

³⁶⁴ Human Rights Watch 13.10.2016.

³⁶⁵ Human Rights Watch 13.10.2016.

³⁶⁶ Human Rights Watch 13.10.2016.

³⁶⁷ Stratfor 25.10.2016, Reuters 25.10.2016.

³⁶⁸ Al Monitor 4.11.2016.

³⁶⁹ Stratfor 25.10.2016, Reuters 25.10.2016.

³⁷⁰ The Washington Post 27.11.2016.

³⁷¹ Sisäministeriö 21.12.2016.

³⁷² ESS 2.10.2016.

4.7. MEK-pakolaiset uudelleensijoitettu ulkomaille

YK:n mukaan viimeiset iranilaiset MEK- järjestöön³⁷³ kuuluneet pakolaiset, jotka oleskelivat Camp Hurriya- pakolaisleirillä, poistuivat maasta 21.9.2016. YK on näin jälleensijoittanut 3072 MEK:hon liitoksissa ollutta henkilöä kolmansiin maihin.³⁷⁴

Lähteet

Amnesty International 3.5.2016. Iraq: More than 1,000 detained in shocking conditions at Anbar counter-terrorism centres. Osoitteessa (3.5.2016):

<https://www.amnesty.org/en/latest/news/2016/05/iraq-more-than-1000-detained-in-shocking-conditions-at-counter-terrorism-centres-in-anbar/>

Amnesty International 17.10.2016. Punished for Daesh's crimes': Displaced Iraqis abused by militias and government forces. Osoitteessa (23.12.2016):

<https://www.amnesty.org/en/documents/mde14/4962/2016/en/>

Asharq al-Awsat 29.8.2016. Fears of inter-Shi'ite Strife in Iraq's Diyala. Osoitteessa (21.12.2016):

<http://english.aawsat.com/2016/08/article55357321/fears-inter-shiite-strife-iraqs-diyala>

Basnews 21.7.2016. 'IS Has Passed By Here'.

Osoitteessa (9.12.2016): <http://www.basnews.com/index.php/en/reports/288535>

BBC 4.10.2016. Islamic State conflict: How will the battle for Mosul unfold?

Osoitteessa (22.12.2016): http://www.bbc.com/news/world-middle-east-37487149?intlink_from_url=

CPJ 21.10.2016. Iraqi journalist killed in Kirkuk fighting. Osoitteessa (23.12.2016):

<https://cpj.org/2016/10/iraqi-journalist-killed-in-kirkuk-fighting.php>

CRS (Congressional Research Service) 16.9.2015. Iraq: Politics and Governance.

Osoitteessa (9.1.2017): <https://www.fas.org/sgp/crs/mideast/RS21968.pdf>

CTS Sentinel, October 2016. Losing Mosul, Regenerating in Diyala: How the Islamic State Could Exploit Iraq's Sectarian Tinderbox. Osoitteessa (22.12.2016):

<https://www.ctc.usma.edu/posts/losing-mosul-regenerating-in-diyala-how-the-islamic-state-could-exploit-iraqs-sectarian-tinderbox>

blogi The Daily Beast 28.6.2016. They Survived ISIS, Then Disappeared. Osoitteessa

(8.12.2016): <http://www.thedailybeast.com/articles/2016/06/28/they-survived-isis-then-disappeared.html>

Daesh Daily 10.11.2016. Osoitteessa (9.1.2017): <http://www.daeshdaily.com/november-10-2016/>

Daesh Daily 13.1.2017. Osoitteessa (16.1.2017): <http://www.daeshdaily.com/january-13-2017/>

Ekurd Daily 30.8.2016. Iraqi PM reiterates call for Kurdistan oil exports to Baghdad in exchange for budget. Osoitteessa (21.12.2016): <http://ekurd.net/iraq-kurdistan-oil-budget-2016-08-30>

³⁷³ Mojahedin-e Khalq, tunnetaan myös lyhennyksillä MKO, PMOI.

³⁷⁴ UN Security Council 25.10.2016, s. 12.

Ekurd Daily 3.9.2016. Real estate prices in Iraqi Kurdistan up after yearlong decline. Osoitteessa (21.12.2016): <http://ekurd.net/real-estate-prices-kurdistan-2016-09-03>

Ekurd 5.9.2016. Iraqi Kurdistan News in brief - September 5, 2016. Osoitteessa (21.12.2016): <http://ekurd.net/iraqi-kurdistan-news-in-brief-september-5-2016-2016-09-05>

Ekurd Daily 7.9.2016. Iraqi Kurdistan News in brief - September 7, 2016. Osoitteessa (21.12.2016): <http://ekurd.net/iraqi-kurdistan-news-in-brief-september-7-2016-2016-09-07>

Ekurd Daily 24.9.2016. Kurdish KDPI rebels say armed campaign against Iran will go on. Osoitteessa (9.1.2017): <http://ekurd.net/kurdish-armed-campaign-iran-2016-09-24>

Ekurd Daily 1.10.2016. Iraq exported 935,270 oil barrels via Turkey's Ceyhan port in Sept. Osoitteessa (11.1.2016): <http://ekurd.net/iraq-oil-turkey-ceyhan-2016-10-01>

Ekurd Daily 23.11.2016. Islamic preacher murdered in Iraqi Kurdistan capital, 'investigation' launched. Osoitteessa (11.1.2016): <http://ekurd.net/killing-preacher-kurdistan-2016-11-23>

Ekurd Daily 21.12.2016. Iranian Kurdish KDPI accuses Tehran of bombing office in Iraqi Kurdistan. Osoitteessa (9.1.2017): <http://ekurd.net/kdpi-accuses-tehran-bombing-2016-12-21>

ESS 2.10.2016. SR: Irakilaisia turvapaikanhakijoita lähtee vapaaehtoisesti Ruotsista. Osoitteessa (4.1.2017): <http://www.ess.fi/uutiset/ulkomaat/art2306957>

Euro & Talous 28.1.2016. Turkki, Irak ja Syyria – Lähi-idän turbulenssi koettelee taloutta ja yhteiskuntaa. Osoitteessa (23.11.2016): <http://www.eurojatalous.fi/fi/2016/artikkelit/turkki-irak-ja-syyria--lahiidan-turbulenssi-koettelee-taloutta-ja-yhteiskuntaa/>

Factiva

BBC 4.12.2016. Iraqi Kurdish forces kill two suicide bombers.

The Daily Herald 2.5.2016. Protesters leave Baghdad's Green Zone a day after ransacking Iraq parliament.

Fikra Forum 16.8.2016. The New Politics of Iraqi Kurdistan. Washington Institute. Osoitteessa (20.12.2016): <http://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/the-new-politics-of-iraqi-kurdistan>

Financial Times 23.10.2016. Church bells ring in Iraqi Christian town as Isis falls back. Osoitteessa (4.1.2016): <https://www.ft.com/content/87c2fe78-98e0-11e6-8f9b-70e3cabccfae>

Foreign Policy 16.11.2016. Iraq's 'Good Sunni'. Osoitteessa (30.12.2016): <http://foreignpolicy.com/2016/11/16/iraqs-good-sunni/>

Helsingin Sanomat 28.5.2016. Isisin johdolle alkaa valjeta karmea totuus – "kalifaatti" on surkastumassa. Osoitteessa (8.12.2016): <http://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000002903466.html>

Helsingin Sanomat 15.11.2016. Surmattiinko Suomesta Irakiin palanneet turvapaikanhakijat? HS selvitti, pitävätkö sosiaalisessa mediassa kiertäneet huhut paikkansa. Osoitteessa (4.1.2017): <http://www.hs.fi/kotimaa/art-2000002930260.html>

Human Rights Watch 7.7.2016. Iraq: Fallujah Abuses Inquiry Mired in Secrecy. Osoitteessa (8.12.2016): <https://www.hrw.org/news/2016/07/07/iraq-fallujah-abuses-inquiry-mired-secrecy>

Human Rights Watch 13.11.2016. Iraqi Kurdistan: Arab Homes Destroyed After ISIS Battles. Osoitteessa (30.12.2016): <https://www.hrw.org/news/2016/11/13/iraqi-kurdistan-arab-homes-destroyed-after-isis-battles>

Human Rights Watch 15.11.2016. Iraq: Forces Drag, Mutilate Dead ISIS Fighters. Osoitteessa (30.12.2016): <https://www.hrw.org/news/2016/11/15/iraq-forces-drag-mutilate-dead-isis-fighters>

Human Rights Watch 20.11.2016. Iraq: Militias Held, Beat Villagers. Osoitteessa (2.1.2017): <https://www.hrw.org/news/2016/11/20/iraq-militias-held-beat-villagers>

Human Rights Watch, November 2016. MARKED WITH AN "X". Iraqi Kurdish Forces' Destruction of Villages, Homes in Conflict with ISIS. Osoitteessa (2.1.2017): https://www.hrw.org/sites/default/files/report_pdf/iraq1116_web.pdf

Human Rights Watch 4.12.2016. Iraq: KRG Restrictions Harm Yazidi Recovery. Osoitteessa (9.1.2017): <https://www.hrw.org/news/2016/12/04/iraq-krq-restrictions-harm-yezidi-recovery>

IOM 24.11.2016. Iraq: Displacement Tracking Matrix, Emergency Tracking - Fact Sheet #4 - Mosul Operations from 17 October to 24 November. Osoitteessa (2.1.2017): <http://reliefweb.int/report/iraq/iraq-displacement-tracking-matrix-emergency-tracking-fact-sheet-4-mosul-operations-17>

IOM 22.12.2016. Displacement Tracking Matrix. Osoitteessa (4.1.2017): <http://iraqdtm.iom.int/ReturneeML.aspx>

Iraqi Ministry of Foreign Affairs 3.11.2016. Foreign Minister Receives UN Secretary-General Special Representative to Iraq. Osoitteessa (30.12.2016): <http://www.mofa.gov.iq/en/news.php?articleid=1227>

ISW 6.5.2016. Political Blocs and Parties in Iraq's COR: May 6, 2016. Osoitteessa (8.12.2016): <http://post.understandingwar.org/backgrounder/political-blocs-and-parties-iraqs-cor-may-6-2016>

ISW 10.5.2016. Iraq Situation Report: April 26 – May 10, 2016. Osoitteessa (7.12.2016): <http://iswresearch.blogspot.fi/2016/05/iraq-situation-report-april-26-may-10.html>

ISW 21.5.2016. Kurdish Objectives in Iraq's Political Crisis. Osoitteessa (8.12.2016): <http://iswresearch.blogspot.fi/2016/05/kurdish-objectives-in-iraqs-political.html>

ISW 25.5.2016. Iraq Situation Report: May 11 - 24, 2016. Osoitteessa (8.12.2016): <http://understandingwar.org/backgrounder/iraq-situation-report-may-11-24-2016>

ISW 1.6.2016. Iraq Situation Report: May 24 – June 1, 2016. Osoitteessa (8.12.2016): <http://www.understandingwar.org/backgrounder/iraq-situation-report-may-24-june-1-2016>

ISW 8.6.2016. Iraqi Parliament Update: Quorum Reached as Reform Front Fractures, Kurds Lose Leverage. Osoitteessa (8.12.2016): <http://www.understandingwar.org/backgrounder/iraqi-parliament-update-quorum-reached-reform-front-fractures-kurds-lose-leverage>

ISW 15.8.2016. Iraq Situation Report: August 9-15, 2016. Osoitteessa (20.12.2016): <http://iswresearch.blogspot.fi/2016/08/iraq-situation-report-august-9-15-2016.html>

ISW 30.8.2016. Iraq Situation Report: August 23-30, 2016. Osoitteessa (21.12.2016): <http://www.understandingwar.org/backgroundunder/iraq-situation-report-august-23-30-2016>

ISW 6.9.2016. Iraq Situation Report: August 31-September 6, 2016. Osoitteessa (21.12.2016): <http://understandingwar.org/backgroundunder/iraq-situation-report-august-31-september-6-2016>

ISW 19.9.2016. Iraq Situation Report: September 7-19, 2016. Osoitteessa (22.12.2016): <http://iswresearch.blogspot.fi/2016/09/iraq-situation-report-september-7-19.html>

ISW 1.11.2016 (a). Iraq Situation Report: October 26-November 1, 2016. Osoitteessa (27.12.2016): <http://iswresearch.blogspot.fi/2016/11/iraq-situation-report-october-26.html>

ISW 1.11.2016 (b). The Campaign for Mosul: October 29-31, 2016. Osoitteessa (27.12.2016): <http://iswresearch.blogspot.fi/2016/10/the-campaign-for-mosul-october-29-31.html>

ISW 7.11.2016. The Campaign for Mosul: November 4-7, 2016. Osoitteessa (27.12.2016): <http://www.understandingwar.org/backgroundunder/campaign-mosul-november-4-7-2016>

ISW 15.11.2016. The Campaign for Mosul: November 8-15, 2016. Osoitteessa (30.12.2016): <http://www.understandingwar.org/backgroundunder/campaign-mosul-november-8-15-2016>

ISW 17.11.2016. Iraq Situation Report: November 9-17, 2016. Osoitteessa (2.1.2017): <http://www.understandingwar.org/backgroundunder/iraq-situation-report-november-9-17-2016>

ISW 21.11.2016. The Campaign for Mosul: November 16-21, 2016. Osoitteessa (9.1.2016): <http://www.understandingwar.org/backgroundunder/campaign-mosul-november-16-21-2016>

ISW 1.12.2016. Iraq Situation Report: November 18-30, 2016. Osoitteessa (2.1.2017): <http://www.reuters.com/article/us-mideast-crisis-iraq-guard-idUSKBN0L70ZT20150203>

ISW 12.1.2017. Iraq Situation Report: January 6-11, 2017. Osoitteessa (13.1.2017): <http://www.understandingwar.org/backgroundunder/iraq-situation-report-january-6-11-2017>

Al Jazeera 18.9.2016. Iraq's Regional Decentralisation Debate Is Heating Up. Osoitteessa (22.12.2016): <http://www.aljazeera.com/indepth/opinion/2016/09/iraq-regional-decentralisation-debate-heating-160918055444764.html>

K24 20.12.2016. Twin bomb attacks target PDK-Iran headquarters near Erbil. Osoitteessa (9.1.2017): <http://www.kurdistan24.net/en/news/da865fe9-12a6-4f34-9f1d-482fcacfaa2f/Two-bombs-target-KDP-Iran-headquarter-near-Erbil>

Kurdish Policy Foundation 24.11.2016. Kurdistan; Independence Rhetoric Collapses, Calls for Engagement with Baghdad Grow. Osoitteessa (2.1.2017): <https://kurdishpolicy.org/2016/11/24/kurdistan-independence-rhetoric-collapses-calls-for-engagement-with-baghdad-grow/>

Kurdish Policy Foundation 26.11.2016. Complete Report of Investigation of Kidnapping, Killing Widat Hussain. Osoitteessav (2.1.2017): <https://kurdishpolicy.org/2016/11/26/full-text-english-complete-report-of-investigation-of-widat-hussain-kidnapping/>

Kurdish Policy Foundation 29.11.2016. Terrorizing Peaceful Demonstrations Shake Kurdistan's Fragile Stability. Osoitteessa (29.11.2016): <https://kurdishpolicy.org/2016/11/29/terrorizing-peaceful-demonstration-may-end-krigs-relative-stability/>

Kurdish Policy Foundation 4.12.2016. Kawa Garmiani; Our Freedom Champions. Osoitteessa (4.12.2016): <https://kurdishpolicy.org/2016/12/03/kawa-garmiani-our-freedom-champions/>

Kurdish Policy Foundation 7.12.2016 (a). Radio Director Assassinated in Kirkuk. Osoitteessa (3.1.2017): <https://kurdishpolicy.org/2016/12/07/radio-director-assasinated-in-kirkuk/>

Kurdish Policy Foundation 7.12.2016 (b). Divided KRG Threatens Any Deal With Baghdad. Osoitteessa (12.1.2016): <https://kurdishpolicy.org/2016/12/07/divided-kr-g-threatens-deal-with-baghdad/>

The Long War Journal 23.5.2016. Iranian Qods Force leader reportedly in Fallujah. Osoitteessa (8.12.2016): <http://www.longwarjournal.org/archives/2016/05/iranian-qods-force-leader-reportedly-in-fallujah.php>

The Long War Journal 4.11.2016. Iraqi PMF attempts to cut off Islamic State in Mosul. Osoitteessa (27.12.2016): <http://www.longwarjournal.org/archives/2016/11/iraqi-popular-mobilization-forces-attempt-to-cut-off-islamic-state-in-mosul.php>

The Long War Journal 23.11.2016. Iraqi Popular Mobilization Forces close in on Tal Afar. Osoitteessa (2.1.2017): <http://www.longwarjournal.org/archives/2016/11/iraqi-popular-mobilization-forces-close-in-on-tal-afar.php>

The Long War Journal 8.12.2016. US military bombs Mosul hospital as Iraqi troops retreat. Osoitteessa (3.1.2017): <http://www.longwarjournal.org/archives/2016/12/us-military-bombs-mosul-hospital-as-iraqi-troops-retreat.php>

The Long War Journal 17.12.2016. Iraq's PMF is IRGC's "next step," senior Qods Force commander says. Osoitteessa (4.1.2016): <http://www.longwarjournal.org/archives/2016/12/iraqs-pmf-is-irgcs-next-step-senior-qods-force-commander-says.php>

Middle East Eye 16.4.2016. Iraq's Maliki wields the knife in 'coup plot' against Abadi. Osoitteessa (7.12.2016): <http://www.middleeasteye.net/news/iraqs-former-prime-minister-behind-recent-riot-iraqi-parliament-1299754363>

Middle East Eye 18.5.2016. Desperate Mosul residents flee to Kurdish-held Syria as doors shut. Osoitteessa (7.12.2016): <http://www.middleeasteye.net/news/desperate-mosul-residents-forced-flee-kurdish-led-syria-doors-shut-1740038013>

Middle East Observer 5.1.2017. Iraqi Kurdistan: Chaos and political void may lead to civil war. Osoitteessa (9.1.2017): <https://www.middleeastobserver.org/2017/01/05/iraqi-kurdistan-chaos-and-political-void-may-lead-to-civil-war/>

Al Monitor 18.5.2016. Will unity deepen rivalries in Iraqi Kurdistan? Osoitteessa (8.12.2016): <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2016/05/iraq-kurdistan-gorran-puk-kdp-agreement.html>

Al Monitor 29.5.2016. Baghdad on high alert following recent bombings. Osoitteessa (8.12.2016): <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2016/05/baghdad-anticipation-new-bombings-belt-islamic-state-conduct.html>

Al Monitor 7.7.2016. Will Shiite power struggle turn into armed conflict in Iraq? Osoitteessa (8.12.2016): <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2016/06/politic-iraq-shiite%20parties-iran.html>

Al Monitor 12.7.2016. Why Iraq needs the Popular Mobilization Units in fight against IS. Osoitteessa (8.12.2016): <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2016/07/popular-mobilization-iraq-fallujah.html>

Al Monitor 13.7.2016. Baghdad bombing ignites demand for better security in Iraq. Osoitteessa (8.12.2016): <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2016/07/iraq-karrada-security-baghdad.html>

Al Monitor 20.7.2016. Without reforms, protests threaten to escalate in Iraq. Osoitteessa (9.12.2016): <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2016/07/iraq-protest-reform-sadrist.html>

Al Monitor 21.7.2016 (a). Will Post-IS Iraq witness 'clear conflicts' between armed forces? Osoitteessa (9.12.2016): <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2016/07/iraq-peshmerga-shiite-sunni.html>

Al Monitor 21.7.2016 (b). Iraqis wary of political role for Popular Mobilization Units. Osoitteessa (9.12.2016): <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2016/07/basra-pmu-khomeini-iraq-iran.html>

Al Monitor 21.7.2016 (c). Planning for the 'day after' Mosul. Osoitteessa (9.12.2016): <http://www.al-monitor.com/pulse/fr/contents/articles/originals/2016/07/planning-day-after-mosul-iraq-kerry.html>

Al Monitor 26.7.2016. Maliki's visit to Sulaimaniyah deepens split among Iraq's Kurds. Osoitteessa (8.12.2016): <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2016/07/maliki-sulaymaniyah-erbil-kurdistan.html>

Al Monitor 28.7.2016 (a). Baghdad-Erbil bickering overshadows Mosul battle. Osoitteessa (9.12.2016): <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2016/07/iraq-government-marginalize-kurds-mosul-battle.html>

Al Monitor 28.7.2016 (b). How will Iraq handle its surging population? Osoitteessa (9.12.2016): <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2016/07/iraq-population-economy.html>

Al Monitor 2.8.2016. Demand for reform reaches Iraq's electoral commission. Osoitteessa (9.12.2016): <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2016/08/electoral-commission-reform-iraq.html>

Al Monitor 7.8.2016. No end to the militias in Iraq, Osoitteessa (9.12.2016): <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2016/08/jaish-al-moumal-muqtada-sadr-iraq-iran-shiite-militias.html>

Al Monitor 14.8.2016. Will Iraq's minorities return to their homelands post-IS? Osoitteessa (9.12.2016): <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2016/08/minorities-nineveh-iraq-kurdistan.html>

Al Monitor 16.8.2016. Division among Iraq's Shabak minority reveals Kurdish-Arab land rivalry. Osoitteessa (20.12.2016): <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2016/08/shabak-minority-iraq-kurdistan-baghdad-erbil.html#ixzz4TNtVNB5Y>

Al Monitor 18.8.2016 (a). Kurds concerned about Baghdad's increasing military prowess. Osoitteessa (20.12.2016): <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2016/08/kurds-concerns-baghdad-weapons-iraq.html>

Al Monitor 18.8.2016 (b). Will Iraq's Shiite militias flow to Syria after post-IS? Osoitteessa (20.12.2016): <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2016/08/shiite-militias-iraq-syria-is.html>

Al Monitor 19.8.2016. What Does de-Baathification mean for Iraq's Kurds? Osoitteessa (20.12.2016): <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2016/08/debaathification-iraq-kurdistan.html>

Al Monitor 30.8.2016. Iraqi parliament approves controversial amnesty law. Osoitteessa (21.12.2016): <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2016/08/general-amnesty-law-terrorism-national-reconciliation-iraq.html>

Al Monitor 31.8.2016. Accusations fly as Basra cafes hit by string of bombings. Osoitteessa (21.12.2016): <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2016/08/islamisation-basra-shiite-militias-civil-life.html>

Al Monitor 2.9.2016. Will Popular Mobilization Units Participate in Iraqi elections? Osoitteessa (21.12.2016): <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2016/09/popular-mobilization-iraq-election.html>

Al Monitor 5.9.2016. Iraq's technocrat ministers under threat. Osoitteessa (27.12.2016): <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2016/09/technocrat-independent-ministers-iraq-reform-militias.html>

Al Monitor 6.9.2016. What is Turkish army really doing in Iraq? Osoitteessa (22.12.2016): <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2016/09/turkey-iraq-what-turkish-army-doing-in-mosul.html>

Al Monitor 20.9.2016. Iraqis already arguing over land they haven't yet freed from IS. Osoitteessa (22.12.2016): <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2016/09/nineveh-mosul-kurdistan-iraq.html>

Al Monitor 25.9.2016. Iraq's technocrat ministers under threat. Osoitteessa (11.1.2017): <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2016/09/technocrat-independent-ministers-iraq-reform-militias.html>

Al Monitor 5.10.2016 (a). Turkey-Iraq squabbles threaten Mosul campaign. Osoitteessa (22.12.2016): <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2016/10/turkey-iraq-squabble-threat-mosul-campaign-isis.html>

Al Monitor 5.10.2016 (b). Why calls for independence are in decline in Iraqi Kurdistan. Osoitteessa (22.10.2016): <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2016/10/kurdistan-iraq-economy-independence.html>

Al Monitor 6.10.2016. Iraqi Kurds step into Ankara-Baghdad row. Osoitteessa (22.12.2016): <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2016/10/turkey-iraq-row-deepens-mosul-krq-kurds-isis.html>

Al Monitor 10.10.2016 (a). Iraq court overturns PM decision to scrap VP posts. Osoitteessa (9.1.2017): <http://www.al-monitor.com/pulse/afp/2016/10/iraq-politics-court.html>

Al Monitor 10.10.2016 (b). Sadrist call to change electoral law could push local elections to 2018. Osoitteessa (11.1.2017): <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2016/10/electoral-law-iraq-parliament.html>

Al Monitor 11.10.2016. Erdogan tells Abadi to 'know his place'. Osoitteessa (23.12.2016): <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2016/10/turkey-erdogan-iraq-prime-minister-place-battle-mosul.html>

Al Monitor 13.10.2016. What's behind Sadrists' return to Iraq's Shiite National Alliance. Osoitteessa (23.12.2016): <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2016/10/muqtada-sadr-shiite-national-alliance-iraq.html#ixzz4Tdw6Mixr>

Al Monitor 21.10.2016. Can Iraq curb corruption among customs officials? Osoitteessa (23.12.2016): <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2016/10/iraq-costumes-corruption.html>

Al Monitor 30.10.2016. Execution of Saudi prisoners widens gap between Baghdad, Riyadh. Osoitteessa (23.12.2016): <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2016/10/saudi-iraq-prisoners-terrorists-execution.html>

Al Monitor 1.11.2016 (a). Christian minority in Iraq seeks autonomy in post-Mosul Iraq. Osoitteessa (27.12.2016): <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2016/11/iraq-christians-seeks-autonomy.html>

Al Monitor 1.11.2016 (b). What's really behind Iraq's new alcohol ban? Osoitteessa (27.12.2016): <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2016/11/alcohol-iraq-minorities-civil-state-sharia.html>

Al Monitor 2.11.2016 (a). Abadi says 'we are ready' if Turkey wants war. Osoitteessa (27.12.2016): <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2016/11/turkey-developments-iraq-syria-border-military.html>

Al Monitor 2.11.2016 (b). New generation of jihadis poised to replace IS in Iraq. Osoitteessa (30.12.2016): <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2016/11/jihadism-iraq-islamic-state-mosul-terrorism.html>

Al Monitor 4.11.2016. Kirkuk officials deny displacing Arabs in anti-IS operation. Osoitteessa (27.12.2016): <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2016/11/kirkuk-iraq-kurdistan-islamic-state-arab-sunni.html>

Al Monitor 7.11.2016 (a). Iraqi journalists join hands under National Media Alliance. Osoitteessa (27.12.2016): <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2016/11/iraq-media-journalists-mosul.html>

Al Monitor 7.11.2016 (b). Black smoke, suspicion hanging over Iraq's Qayyarah. Osoitteessa (27.12.2016): <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2016/11/qayyarah-iraq-oil-mosul-pollution.html>

Al Monitor 10.11.2016. How IS is trying to thwart progress in Mosul operation. Osoitteessa (27.12.2016): <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2016/11/kirkuk-iraq-sectarianism-terrorism.html>

Al Monitor 11.11.2016. Why Moscow won't recognize genocide against Yazidis in Iraq. Osoitteessa (27.12.2016): <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2016/11/russia-recognize-yazidi-genocide-iraq-is.html>

Al Monitor 16.11.2016. Why many Fallujah residents have yet to return home. Osoitteessa (30.12.2016): <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2016/11/fallujah-anbar-iraq-security-islamic-state-displaced.html>

Al Monitor 17.11.2016. Iraqi students forced to study without textbooks. Osoitteessa (2.1.2017): <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2016/11/schools-iraq-textbooks-education.html>

Al Monitor 18.11.2016. Will Iraq's Sinjar become new base for PKK? Osoitteessa (2.1.2017): <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2016/11/turkey-syria-iraq--shengal-become-second-qandil.html>

Al Monitor 21.11.2016 (a). Militias make use of Iraqi universities to spread their influence. Osoitteessa (2.1.2017): <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2016/11/pmu-iraq-university-education.html>

Al Monitor 21.11.2016 (b). Millions of Iranians enter Iraq for Shiite ritual. Osoitteessa (2.1.2017): <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2016/11/iranian-pilgrims-karbala-arbaeen-soltanifarahangiri.html>

Al Monitor 22.11.2016. Iraq seeks to merge PMU militias under new image. Osoitteessa (2.1.2017): <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2016/11/pmu-iraq-west-human-rights.html>

Al Monitor 26.11.2016. Sunni town, Shiite PMU join forces in fight against IS. Osoitteessa (2.1.2017): <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2016/11/iraq-hawija-mosul-al-alam.html>

Al Monitor 29.11.2016. IS cells lurking in Iraq's Anbar continue to strike liberated areas. Osoitteessa (3.1.2017): <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2016/11/fallujah-anbar-iraq-security-islamic-state.html>

Al Monitor 30.11.2016. Iraq wrangling with \$26.6 billion budget deficit. Osoitteessa (30.11.2016): <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2016/11/iraq-budget-financial-deficit-corruption.html>

Al Monitor 5.12.2016. Has political crisis in Iraq's Anbar reached a dead end? Osoitteessa (3.1.2016): <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2016/12/anbar-fallujah-iraq.html>

Al Monitor 6.12.2016. Is Iraqi government censoring media's military coverage? Osoitteessa (3.1.2017): <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2016/12/iraq-media-outlets-censorship-mosul.html>

Al Monitor 14.12.2016. Federal budget widens political conflict among Kurdish forces. Osoitteessa (9.1.2017): <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2016/12/federal-budget-iraq-kurdistan-oil.html>

Al Monitor 22.12.2016. How Iraq's PMU law is disrupting national unity efforts. Osoitteessa (11.1.2017): <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2016/12/national-settlement-pmu-law-iraq.html>

Al Monitor 9.1.2017. Who's fighting whom in Iraq's Sinjar? Osoitteessa (13.1.2017): <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2017/01/turkey-iraq-kurdistan-who-is-fighting-for-shengal.html>

blogi Musings on Iraq 30.5.2016. Sadr Takes Over Protests In Iraq's Capital But What's Next? Osoitteessa (8.12.2016): <http://musingsoniraq.blogspot.fi/2016/05/sadr-takes-over-protests-in-iraqs.html>

blogi Musings on Iraq 14.6.2016. Security in Iraq, June 8-14, 2016. Osoitteessa (8.12.2016): <http://musingsoniraq.blogspot.fi/2016/06/security-in-iraq-june-8-14-2016.html>

blogi Musings on Iraq 15.6.2016. Security in Iraq, June 1-7, 2016. Osoitteessa (8.12.2016): <http://musingsoniraq.blogspot.fi/2016/06/security-in-iraq-june-1-7-2016.html>

blogi Musings on Iraq 16.6.2016. Abuses of Iraq's Hashd in Fallujah Operation. Osoitteessa (8.12.2016): <http://musingsoniraq.blogspot.fi/2016/06/abuses-of-iraqs-hashd-in-fallujah.html>

blogi Musings on Iraq 21.6.2016. Power Struggles Amongst Iraq's Ruling Shiite Parties. Osoitteessa (8.12.2016): <http://musingsoniraq.blogspot.fi/2016/06/power-struggles-amongst-iraqs-ruling.html>

blogi Musings on Iraq 28.6.2016. Security In Iraq, Jun 15-21, 2016. Osoitteessa (8.12.2016): http://musingsoniraq.blogspot.fi/2016_06_01_archive.html

blogi Musings on Iraq 6.7.2016. Violence In Iraq June 2016. Osoitteessa (8.12.2016): <http://musingsoniraq.blogspot.fi/2016/07/violence-in-iraq-june-2016.html>

blogi Musings on Iraq 24.10.2016. Mosul Campaign Day Seven, Oct 23, 2016. Osoitteessa (23.12.2016): <http://musingsoniraq.blogspot.fi/2016/10/mosul-campaign-day-seven-oct-23-2016.html>

blogi Musings on Iraq 30.10.2016. Mosul Campaign Day Fourteen, Oct 30, 2016. Osoitteessa (23.12.2016): <http://musingsoniraq.blogspot.fi/2016/10/mosul-campaign-day-fourteen-oct-30-2016.html>

The National Interest 23.5.2016. Inside Iraq's Popular Mobilization Units. Osoitteessa (8.12.2016): <http://nationalinterest.org/feature/iraqs-shia-militias-arent-bad-you-think-16291>

The New York Times 4.7.2016. ISIS Bombing in Baghdad Casts Doubt on Iraqi Leader's Ability to Unite. Osoitteessa (9.12.2016): http://www.nytimes.com/2016/07/05/world/middleeast/baghdad-iraq-bombing.html?_r=0

The New York Times 24.10.2016. The Islamic State After Mosul. Osoitteessa (23.12.2016): <http://musingsoniraq.blogspot.fi/2016/10/mosul-campaign-day-seven-oct-23-2016.html>

The New York Times 29.10.2016. Seeking Clues to ISIS Strategy in Corpses and Cellphones Left in Kirkuk. Osoitteessa (23.12.2016): http://www.nytimes.com/2016/10/30/world/middleeast/isis-counterterrorism-kirkuk-iraq.html?_r=0

Niqash 14.4.2016 (a). A New Awakening. Why Aren't Anbar's Locals Fighting Extremists? Osoitteessa (7.12.2016): <http://www.niqash.org/en/articles/security/5243/>

Niqash 14.4.2016 (b). Sunnistan rising? Sunni Politicians in Washington Promote Idea of Sunni Region, a Divided Iraq. Osoitteessa (7.12.2016): <http://www.niqash.org/en/articles/politics/5245/>

Niqash 14.4.2016 (c). Voting With The Enemy: Iraqi Kurdish Political Foes Unite In Baghdad, Inspiring Hope Back Home. Osoitteessa (8.12.2016):

<http://www.niqash.org/en/articles/politics/5242/>

Niqash 21.4.2016. Chaos in Baghdad: The Good, The Bad, The Ugly Reasons Why Real Political Reform Is Impossible In Iraq. Osoitteessa (7.12.2016):

<http://www.niqash.org/en/articles/politics/5247/>

Niqash 27.4.2016. Fighting For The Truth: Did Poisonous Social Media Play A Part In Over 60 Deaths In Northern Iraq? Osoitteessa (7.12.2016):

<http://www.niqash.org/en/articles/security/5257/>

Niqash 28.4.2016 (a). Missing, Believed Disappeared: Baghdad Locals Still Fear Being Kidnapped By Militias or Police. Osoitteessa (7.12.2016):

<http://www.niqash.org/en/articles/security/5235/>

Niqash 28.4.2016 (b). Baghdad's Border Badlands: Why The Iraqi Capital Can Never Truly Be Secure. Osoitteessa (7.12.2016):

<http://www.niqash.org/en/articles/security/5252/>

Niqash 5.5.2016. Cruel And Unusual: Hidden Bombs In Ruined Ramadi Take High Toll on Returning Locals. Osoitteessa (7.12.2016):

<http://www.niqash.org/en/articles/security/5265/>

Niqash 12.5.2016. The Danger Of Dictatorship: How To Replace Iraq's Flawed Political System? Osoitteessa (7.12.2016):

<http://www.niqash.org/en/articles/politics/5269/>

Niqash 19.5.2016. Common Enemies: Baghdad Locals Fear Shiite-On-Shiite Violence As Alliance Fractures. Osoitteessa (7.12.2016):

<http://www.niqash.org/en/articles/politics/5275/>

Niqash 24.5.2016. Enemies Of The State: Iraqi Journalists Targeted By Security Forces During Green Zone Protests. Osoitteessa (8.12.2016):

<http://www.niqash.org/en/articles/security/5280/>

Niqash 26.5.2016. Kurdish MPs To Baghdad: 'Get Your House In Order, Or We Won't Be Back'. Osoitteessa (8.12.2016):

<http://www.niqash.org/en/articles/politics/5278/>

Niqash 31.5.2016. Behind The Scenes: How The US, Iraqi Army And Militias Came To Unite - Then Split - In Fallujah. Osoitteessa (8.12.2016):

<http://www.niqash.org/en/articles/security/5284/>

Niqash 23.6.2016 (a). Anti-Arab Ownership: Kurdish Agree Arabs Can Own Real Estate, Sparking Controversy. Osoitteessa (8.12.2016):

<http://www.niqash.org/en/articles/economy/5299/>

Niqash 23.6.2016 (b). Osoitteessa (8.12.2016): Signs Of Violence To Come: Iraq's Yazidis Return Home To Face Cruel Economic Blockade. Osoitteessa (8.12.2016):

<http://www.niqash.org/en/articles/security/5296/>

Niqash 23.6.2016 (c). Ganging Up: Will New Political Union in Kurdistan Equal Political Peace - Or Civil War? Osoitteessa (8.12.2016):

<http://www.niqash.org/en/articles/politics/5298/>

Niqash 30.6.2016 (a). No End: Anbar's Cities Are Free But Extremists Still Shelter - And Attack - In Surrounding Desert. Osoitteessa (8.12.2016):

<http://www.niqash.org/en/articles/security/5302/>

Niqash 30.6.2016 (b). No Man's Land: The Displaced People's Shelter In Syria That's Become A Prison For Thousands. Osoitteessa (8.12.2016):

<http://www.niqash.org/en/articles/security/5301/>

Niqash 7.7.2016. Why Iraq's New Political Parties Law Can Never Work.

Osoitteessa (11.1.2016): www.niqash.org/en/articles/politics/5304/

Niqash 15.7.2016. Goodbye IS, Hello Al Qaeda: Extremist Group Has Deliberate Plan To Inflamm Sectarian Fighting In Iraq. Osoitteessa (9.12.2016):

<http://www.niqash.org/en/articles/security/5309/>

Niqash 21.7.2016 (a). Who's The Boss? Iraq's Next Elections Will Change Power Balance, Could Put Militias In Charge. Osoitteessa (9.12.2016): <http://www.niqash.org/en/articles/politics/5312/>

Niqash 21.7.2016 (b). Threats + Promises: Does Fighting On Iraqi Border Signal New Iranian Kurdish Rebellion? Osoitteessa (9.12.2016): <http://www.niqash.org/en/articles/security/5316/>

Niqash 28.7.2016. Baghdadi's New Home: The Iraqi City Of Al Qaem May Be The New Extremist Capital. Osoitteessa (9.12.2016): <http://www.niqash.org/en/articles/security/5319/>

Niqash 4.8.2016. Taming The Beast: Can Iraq Ever Control Its Controversial Volunteer Militias? Osoitteessa (9.12.2016): <http://www.niqash.org/en/articles/security/5323/>

Niqash 11.8.2016. Spoils Of Victory? Fallujah Locals Ask Who's Responsible For Post-Battle Destruction. Osoitteessa (9.12.2016): <http://www.niqash.org/en/articles/security/5333/>

Niqash 25.8.2016. No More Niqab: As Extremists Leave Anbar, Backlash Begins Against Full Face Veils. Osoitteessa (21.12.2016): <http://www.niqash.org/en/articles/society/5347/>

Niqash 29.9.2016. A Vote For Revenge: Dismissal Of Iraqi Finance Minister Shows How Deeply Kurdish MPs Divided. Osoitteessa (29.9.2016): <http://www.niqash.org/en/articles/politics/5368/>

Niqash 12.10.2016. Bloody Conflicts Of Interest: Messy Military Allegiances Mean Any 'Victory' In Mosul Could Take Years. Osoitteessa (23.12.2016):

<http://www.niqash.org/en/articles/security/5376/>

Niqash 13.10.2016. Witch Hunts: Anbar Tribes Exact Revenge Upon Iraqis Who Worked With Extremists. Osoitteessa (23.12.2016): <http://www.niqash.org/en/articles/security/5378/>

Niqash 25.10.2016 (a). Pledge Your Allegiance: Iraqi Policemen Who 'Repented' To Extremists, Not Allowed To Return Home. Osoitteessa (25.10.2016):

<http://www.niqash.org/en/articles/security/5390/>

Niqash 25.10.2016 (b). Reporters Without Orders: Mosul Claims High Media Death Toll, Iraqi Journalists Ask Why. Osoitteessa (23.12.2016): <http://www.niqash.org/en/articles/security/5391/>

Niqash 1.11.2016. Payback Time: Militias Betrayed By Mosul's Extremists Say They Too Will Have Revenge. Osoitteessa (27.12.2016): <http://www.niqash.org/en/articles/security/5395/>

Niqash 10.11.2016 (a). Crying Wolf: Why Iraqi Intelligence Agency Warnings About Extremist Attacks Are Ignored. Osoitteessa (27.12.2016):

<http://www.niqash.org/en/articles/security/5406/Why-Iraqi-Intelligence-Agency-Warnings-About-Extremist-Attacks-Are-Ignored.htm>

Niqash 10.11.2016 (b). It's Complicated: A Common Enemy Unites Iraqi Forces – But What Happens When That's Gone? Osoitteessa (30.12.2016):

<http://www.niqash.org/en/articles/security/5404/>

Niqash 10.11.2016 (c). Human Shields: Forced To Leave Home, Thousands Provide Cover For Fleeing Extremists. Osoitteessa (30.12.2016): <http://www.niqash.org/en/articles/security/5407/>

Niqash 17.11.2016. Making A Killing: Anbar Desert Provides Extremists With Hiding Place - And Business Opportunities. Osoitteessa (2.1.2017): <http://www.niqash.org/en/articles/security/5409/>

Niqash 24.11.2016 (a). Raining Bombs: Fight for Mosul Takes High Toll on Trapped Civilians. Osoitteessa (24.11.2016): <http://www.niqash.org/en/articles/security/5416/Fight-For-Mosul-Takes-High-Toll-On-Trapped-Civilians.htm>

Niqash 24.11.2016 (b). Dancing Demonstrators: Meanwhile In Iraqi Kurdistan, Protests Against Leaders Grow. Osoitteessa (2.1.2017): <http://www.niqash.org/en/articles/politics/5415/Meanwhile-In-Iraqi-Kurdistan-Protests-Against-Leaders-Grow.htm>

Niqash 30.11.2016. Tribal Volunteers: Anbar's New Anti-Extremist Militias Get Bigger, Cause New Problems. Osoitteessa (3.1.2017): <http://www.niqash.org/en/articles/security/5417/>

Niqash 1.12.2016. Friend Or Foe: Iraqi Kurdish Vote To Keep Arab Enemies Close? Osoitteessa (3.1.2017): <http://www.niqash.org/en/articles/security/5420/>

Niqash 8.12.2016. What Next? No Plan For Jobs, Law And Order Or Local Politics In Post-Extremist Iraq. Osoitteessa (11.1.2017): <http://www.niqash.org/en/articles/politics/5422/>

Niqash 15.12.2016. Catch and Release: In Iraq, Over 200 Innocent Civilians Arrested Daily. Osoitteessa (4.1.2016): <http://www.niqash.org/en/articles/security/5428/In-Iraq-Over-200-Innocent-Civilians-Arrested-Daily.htm>

Niqash 20.12.2016. Putting On A Show: In Iraqi Kurdistan, Fake Confessions From Pre-Captured 'Terrorists'? Osoitteessa (4.1.2017): <http://www.niqash.org/en/articles/security/5429/In-Iraqi-Kurdistan-Fake-Confessions-From-Pre-Captured-'Terrorists'.htm>

Niqash 29.12.2016. Potatoes And Onions: In West Mosul, Locals Fight For Food And Fuel, Before The Real Battle Begins. Osoitteessa (13.1.2017): <http://www.niqash.org/en/articles/security/5485/>

OHCHR 28.10.2016. Battle for Mosul: ISIL forces thousands of civilians from their homes and executes hundreds. Osoitteessa (23.12.2016): <http://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=20783&LangID=E>

REACH 26.10.2016. Rapid Displacement Overview: Nimrod, Hamdaniya District, Ninewa governorate, Iraq, 26 October 2016. Osoitteessa (23.12.2016): http://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/irq_mosul_rapid_assessment_nimrod_area_october_2016.pdf

Reuters 31.7.2016. Death toll in Baghdad bombing rises to 324: ministry. Osoitteessa (9.1.2017): <http://www.reuters.com/article/us-mideast-crisis-iraq-toll-idUSKCN10B0VK>

Reuters 25.10.2016. Sunni Arabs forced to leave Kirkuk after Islamic State attack, residents say. Osoitteessa (23.12.2016): <http://www.reuters.com/article/us-mideast-crisis-iraq-kirkuk-idUSKCN12P111>

Reuters 1.11.2016. Turkish military deploy tanks, military vehicles to Iraqi border area: sources. Osoitteessa (27.12.2016): <http://www.reuters.com/article/us-mideast-crisis-iraq-turkey-idUSKBN12W421>

Reuters 4.11.2016. Iraqi forces push deeper into eastern Mosul. Osoitteessa (27.12.2016): <http://www.reuters.com/article/us-mideast-crisis-iraq-shirqat-idUSKBN12Z00B>

RFE/RL 8.7.2016 (a). Top Baghdad Security Officials Dismissed After Attacks. Osoitteessa (8.12.2016): <http://www.rferl.org/a/top-baghdad-security-officials-dismissed-after-attacks/27847939.html>

RFE/RL 8.7.2016 (b). Top Baghdad Security Officials Dismissed After Attacks. Osoitteessa (8.12.2016): <http://www.rferl.org/a/top-baghdad-security-officials-dismissed-after-attacks/27847939.html>

RFE/RL 15.7.2016. Iraq Celebrates Victories Over Islamic State With Military Parade. Osoitteessa (15.7.2016): <http://www.rferl.org/a/iraq-celebrates-victories-over-islamic-state-with-military-parade/27859538.html>

RFE/RL 25.7.2016. Deadly Car Bomb Hits Checkpoint in Iraq's Diyala Province. Osoitteessa (9.12.2016): <http://www.rferl.org/a/iraq-car-bomb-diyala/27878861.html>

RFE/RL 25.8.2016. Iraqi Parliament Votes to Dismiss Defense Minister. Osoitteessa (21.12.2016): <http://www.refworld.org/docid/57db9a4f6.html>

RFE/RL 29.8.2016. IS Militants Claim Suicide Bombing At Iraq Wedding That Killed 15 Shi'ite Muslims. Osoitteessa (29.8.2016): <http://www.rferl.org/a/iraq-karbala--islamic-state-wedding-suicide-bombing/27952652.html>

RFE/RL 22.9.2016. Displaced Fallujah Residents Begin Returning After Battle Against IS. Osoitteessa (22.12.2016): <http://www.rferl.org/a/iraq-fallujah-residents-return-islamic-state/27998060.html>

RFE/RL 18.10.2016. Kurdish Commanders Claim Quick Gains As Mosul Offensive Opens. Osoitteessa (23.12.2016): <http://www.rferl.org/a/iraq-islamicstate-mosul-syria/28057848.html>

RFE/RL 8.11.2016. My Enemy's Enemy Is Still My Enemy: The Assault On Mosul. Osoitteessa (27.12.2016): <http://www.rferl.org/a/liberating-mosul-enemys-enemy-still-my-enemy/28104405.html>

RFE/RL 16.11.2016. Shi'ite Militia Seizes Air Base West Of Mosul, Cutting IS Supply Route To Syria. Osoitteessa (2.1.2017): http://www.ecoi.net/local_link/332048/459991_en.html

Rudaw 19.11.2016. Security forces in Halabja searching for gunmen who shot Peshmerga. Osoitteessa (12.1.2017): <http://rudaw.net/mobile/english/kurdistan/191120163>

Rudaw 2.12.2016. Kurdish journalist dies in Duhok under mysterious circumstances. Osoitteessa (3.1.2017): <http://rudaw.net/english/kurdistan/021220162>

Rudaw 5.12.2016. Kirkuk governor: Remaining with Baghdad is 'a disaster'. Osoitteessa (9.1.2017): <http://rudaw.net/english/kurdistan/051220165>

Sisäministeriö 21.12.2016. Neuvottelut turvapaikanhakijoiden paluusta etenivät Bagdadissa hyvin. Osoitteessa (4.1.2017):

http://www.intermin.fi/fi/ajankohtaista/uutiset/1/1/neuvottelut_turvapaikanhakijoiden_paluusta_etenivat_bagdadissa_hyvin_71369

Stratfor 24.4.2016. Iraq: Fighting Breaks Out Between Kurdish, Shiite Forces in North.

Stratfor 25.4.2016. Iraq: Kurdish, Shiite Fighters Agree to Truce in North.

Stratfor 1.5.2016. Iraq: Islamic State Strikes City in South, Loses Northern Town.

Stratfor 15.5.2016. Iraq: Islamic State Strikes Taji Gas Plant Near Baghdad.

Stratfor 27.5.2016. Syria: U.N. Says 50,000 People Could Flee Mosul for Syria.

Stratfor 11.6.2016. Iraq: Muqtada Al-Sadr Calls For End To Ongoing Attacks.

Stratfor 19.6.2016. Iraq: Government Struggles To Cope With Fallujah Refugees.

Stratfor 5.7.2016. Iraq: Interior Minister Resigns Following Massive Bombing.

Stratfor 12.7.2016. Iraq: Car Bombing Kills At Least 11 In Baghdad.

Stratfor 13.7.2016. Iraqi Forces Cut Off Islamic State in Hawija.

Stratfor 31.7.2016. Iraq: Islamic State Militants Attack 2 Energy Facilities Near Kirkuk.

Stratfor 4.9.2016. Iraq: Thousands of Civil Servants Strike.

Stratfor 19.10.2016. A Divisive Figure Unites Iraq's Shiite Leaders.

Stratfor 20.10.2016. Iraq: Warrant Issued For Commander of Turkish-Backed Sunni Force.

Stratfor 21.10.2016. The Advance Nears Mosul's City Limits.

Stratfor 22.10.2016. The Human Cost of Retaking Mosul.

Stratfor 23.10.2016. Iraq: Islamic State Attack Town In Anbar province.

Stratfor 25.10.2016. Iraq: UN Concerned About Expulsions of Sunni Arabs From Kirkuk.

Stratfor 27.10.2016. Iraq: Hundreds Of Islamic State Fighters Killed During Mosul Offensive.

Stratfor 31.10.2016. Iraqi forces are on Mosul's doorstep.

Stratfor 2.11.2016. Digging in on Mosul's Outskirts.

Stratfor 17.11.2016. Iraq: Budgetary, Territorial Disputes Embroil Kurdish Region.

Stratfor 19.11.2016. Iraq: Islamic State Attacks Kill Police, Shiite Militia Members in Shirqat.

Stratfor 24.11.2016. Iraq: Islamic State Claims Bombing That Kills Iranian Pilgrims.

Stratfor 9.12.2016. A Deadly Urban Battlefield in Mosul.

Stratfor 16.12.2016. Anti-Islamic State Forces Concentrate On East Mosul.

Stratfor 7.1.2017. Iraq: Agreement Struck Over Turkish Troops in Bashiqa.

Stratfor 10.1.2017. Jan. 10: Iraqi Troops Reach Banks of Tigris in Mosul.

TRT World 19.12.2016. Families return to Bashiqa after Daesh defeat. Osoitteessa (23.12.2016): <http://www.trtworld.com/mea/families-return-to-bashiqa-after-daesh-defeat-255561>

UNAMI 1.6.2016. UN Casualty Figures for Iraq for the Month of May 2016. Osoitteessa (8.12.2016): http://www.uniraq.org/index.php?option=com_k2&view=item&id=5704:un-casualty-figures-for-iraq-for-the-month-of-may-2016&Itemid=633&lang=en

UNAMI 1.11.2016. UN Casualty Figures for Iraq for the Month of October 2016. Osoitteessa (8.12.2016): http://uniraq.org/index.php?option=com_k2&view=item&id=6267:un-casualty-figures-for-iraq-for-the-month-of-october-2016&Itemid=633&lang=en

UNHCR 19.10.2016. Iraq Situation Flash Update. Osoitteessa (23.12.2016): <http://reliefweb.int/report/iraq/iraq-situation-flash-update-19-october-2016>

UN News Centre 28.10.2016. General Assembly elects 14 members to UN Human Rights Council. Osoitteessa (30.12.2016): <http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=55433#.WGY3MNMK7oyE>

UN Security Council 5.7.2016. Fourth report of the Secretary-General pursuant to paragraph 7 of resolution 2233 (2015). Osoitteessa (23.11.2016): http://www.uniraq.com/index.php?option=com_k2&view=item&layout=item&id=948&Itemid=517&lang=en

UN Security Council 25.10.2016. Report of the Secretary-General pursuant to resolution 2299 (2016). Osoitteessa (7.12.2016): http://www.uniraq.org/images/SGReports/Rpt_of_SG_pursuant_to_RES_2299_2016_N1633236_S2016897_EN.pdf

UNHCR 17.11.2016. Iraq Situation. UNHCR Flash Update. Osoitteessa (2.1.2017): <http://reliefweb.int/report/iraq/iraq-situation-flash-update-17-november-2016>

UNHCR 21.12.2016. Iraq Situation. UNHCR Flash Update. Osoitteessa (4.1.2017): <http://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/20161221%20UNHCR%20Iraq%20Flash%20Update.pdf>

The Washington Institute for Near East Policy 24.6.2016. The War on ISIS: Why Put Mosul before Hawija? Osoitteessa (27.12.2016): <http://www.washingtoninstitute.org/fikraforum/view/the-war-on-isis-why-put-mosul-before-hawija>

The Washington Institute for Near East Policy 11.8.2016. The State of Sunni Discord in Iraq. Osoitteessa (9.12.2016): <http://www.washingtoninstitute.org/fikraforum/view/the-state-of-sunni-discord-in-iraq>

The Washington Institute for Near East Policy 10.11.2016. Iran's Hezbollah Franchise in Iraq: Lessons from Lebanon's Shiite Militias. Osoitteessa (27.12.2016):

<http://www.washingtoninstitute.org/fikraforum/view/irans-hezbollah-franchise-in-iraq-lessons-from-lebanons-shiite-militias>

The Washington Institute 17.11.2016. The Day After Mosul: Lessons From Kirkuk. Osoitteessa (11.1.2016): <http://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/the-day-after-mosul-lessons-from-kirkuk>

The Washington Institute for Near East Policy, January 2017. Rules of Iraqi Game. Osoitteessa (13.1.2017): <http://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/rules-of-the-iraqi-game>

The Washington Post 27.11.2016. ISIS: A Catastrophe For Sunnis.

Yahoo News 21.10.2016. Under Fire in Mosul, IS Attacks Another Iraqi City. Osoitteessa (23.12.2016): <https://www.yahoo.com/news/militants-attack-police-compound-northern-051341741.html?ref=gs>

YLE 6.9.2016. Irakier återvände från Finland - skottskadades i Bagdad. Osoitteessa (4.1.2017): <https://svenska.yle.fi/artikel/2016/09/06/irakier-atervande-fran-finland-skottskadades-i-bagdad>

YLE 4.1.2017. Suomessakin seurattu irakilaistoimittajan sieppaus päättyi onnellisesti: vapautettu. Osoitteessa (9.1.2017): <http://yle.fi/uutiset/3-9386581>